

Jere Koponen & Aleksanteri Riivari

NEET-NUORTEN KOHTAAMINEN ET- SIVÄSSÄ NUORISOTYÖSSÄ

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogi

2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Jere Koponen & Aleksanteri Riivari	Yhteisöpedagogi (AMK)	Marraskuu 2019
Opinnäytetyön nimi		56 sivua 2 liitesivua
NEET-nuorten kohtaaminen etsivässä nuorisotyössä		
Toimeksiantaja		
Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia		
Ohjaaja		
Katja Komonen		
Tiivistelmä		
<p>Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka tilaajana toimii Nuorisoalan osaamis- ja kehittämiskeskus Juvenia. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia NEET-nuorten kohtaamista etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa ja kartoittaa siihen liittyviä haasteita. NEET-nuorella (Not in Employment, Education or Training) tarkoitetaan nuorta, joka on syystä tai toisesta työelämän, koulutuksen, tai asevelvollisuuden suorittamisen ulkopuolella. Tutkimuksessa tarkasteltuja ilmiöitä ovat NEET-nuoret ja etsivä nuorisotyö. Tutkimuksen kohde-ryhmänä olivat etsivät nuorisotyöntekijät.</p> <p>Haastattelut toteutettiin maaliskuun ja huhtikuun aikana keväällä 2019, ja niitä tehtiin yhteensä kuusi kappaletta. Haastatteluja kerättiin eri kuntien etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä. Etsiviä nuorisotyöntekijöitä haastateltiin neljästä eri kunnasta. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastatteluista kaksi toteutettiin kasvotusten, ja neljä puhelimen välityksellä. Aineistonkeruumenetelmänä toimi kvalitatiivista tutkimusta tukeva puolistrukturoitu teemahaastattelu. Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen tutkimuksen sisältöanalyysin keinoin. Kaikki haastattelut äänitettiin ja litteroitiin.</p> <p>Tutkimusaineiston perusteella NEET-nuoret miellettiin haastateltavien keskuudessa tyypilliseksi etsivän nuorisotyön kohderyhmäksi. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että NEET-nuorten kanssa työskentely eroaa muun etsivän nuorisotyön kohderyhmän kanssa työskentelystä, kun osan mielestä taas työskentely ei eroa kohderyhmästä riippuen. Eroavaisuudet työskentelyssä liittyivät asiakassuhteiden kestoon ja konkreettisen työskentelyn tavoitteisiin. NEET-nuorten kanssa työskentelyn kerrotaan keskittyvän muuta etsivän nuorisotyön kohderyhmää enemmän arjenhallintaan ja muihin itsenäisen elämän peruselementteihin. Kohtaaminen etsivässä nuorisotyössä koettiin yksimielisesti työn ytimeksi, ja sen kuvattiin olevan keskiössä koko etsivän nuorisotyön prosessin ajan. Haasteiksi työskentelyprosessissa koettiin NEET-nuorten tavoittaminen, motivaation ylläpito pitkäaikaisissa asiakassuhteissa, resurssien puute arjen tukemisessa sekä asiakassuhteen päättämiseen liittyvät ristiriidat.</p>		
Asiasanat		
NEET-nuoret, etsivä nuorisotyö, kohtaaminen		

Author (authors)	Degree	Time
Jere Koponen & Aleksanteri Riivari	Bachelor of Humanities	November 2019
Thesis title		
Encountering NEET-youth in outreach youth work		56 pages 2 pages of appendices
Commissioned by		
Youth Research and Development Centre Juvenia		
Supervisor		
Katja Komonen		
Abstract		
<p>This thesis is a qualitative research assigned by the Youth Research and Development Centre Juvenia. The aim of this thesis was to research the encountering of NEET-youth during different stages of the working process in outreach youth work, and to identify the related challenges. The phenomena examined in the research are NEET-youth and outreach youth work. The target group of this research are outreach youth workers.</p>		
<p>The thesis process started in the autumn of 2018. The interviews were conducted during March and April in the spring of 2019, and a total of six interviews were conducted. Interviews were collected from outreach youth workers from four different municipalities. The interviews were conducted individually. Two of the interviews were conducted face-to-face, and four of them were conducted over the phone. The data collection method was a semi-structured thematic interview supporting qualitative research. The interview material was analyzed by content analysis of qualitative research. All interviews were recorded and transcribed.</p>		
<p>According to the research data, NEET-youth were considered as a typical target group of outreach youth work. Some of the interviewees felt that working with NEET-youth is different from working with other target groups of outreach youth work, while others felt that there is no difference in the working process between different target groups. The differences in the working process between the different target groups were considered to be related to the duration of the working process and the goals of the concrete work. Working with NEET-youth was considered to be more focused on everyday management and other basic elements of individual living than with other target groups. was unanimously considered to be at the very heart of outreach youth work throughout the whole working process. As challenges in the working process were brought up reaching and contacting the NEET-youth, keeping up the motivation during longer working periods, outreach youth work's lack of resources regarding the support of everyday life of the NEET-youth, and conflicting methods of ending the customer relationship.</p>		
Keywords		
NEET-youth, outreach youth work, encountering		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	NEET-NUORET.....	7
2.1	Neet-nuoret käsitteenä	7
2.2	Ilmiön ajankohtaisuus ja nuoren ajautuminen NEET-nuoreksi.....	8
2.3	Aiemmat tutkimukset NEET-nuorista	11
3	ETSIVÄ NUORISOTYÖ.....	12
3.1	Etsivä nuorisotyö käsitteenä	12
3.2	Etsivä nuorisotyö ilmiönä & etsivän nuorisotyön prosessi.....	13
3.2.1	Kontakti.....	14
3.2.2	Motivointi.....	14
3.2.3	Työskentely.....	14
3.2.4	Välittäminen	15
3.2.5	Lopetus.....	15
3.3	Kohtaaminen etsivässä nuorisotyössä.....	15
3.4	Aiemmat tutkimukset etsivästä nuorisotyöstä	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	19
4.1	Tutkimuksen kohde.....	19
4.2	Oma tulokulma.....	19
4.3	Tutkimuskysymykset.....	19
4.4	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	20
4.5	Aineistonkeruuprosessin kuvaus	20
4.6	Aineiston analyysimenetelmä	21
5	TUTKIMUSTULOKSET	22
5.1	NEET-nuorten kohtaaminen etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa	22
5.1.1	Kohtaaminen kontaktivaiheessa	22
5.1.2	Kohtaaminen motivointivaiheessa	25
5.1.3	Kohtaaminen työskentelyvaiheessa.....	28

5.1.4	Kohtaaminen lopetusvaiheessa	37
5.2	Etsivän nuorisotyön haasteet NEET-nuorten kohtaamisessa	40
5.2.1	Haasteet kontaktivaiheessa	40
5.2.2	Haasteet motivointivaiheessa	43
5.2.3	Haasteet työskentelyvaiheessa	43
5.2.4	Haasteet lopetusvaiheessa	44
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	46
6.1	Tulokset tiivistettynä	46
6.2	Johtopäätökset.	49
6.3	Tutkimustulosten pohdinta	51
6.4	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	52
6.5	Jatkotutkimusehdotukset	52
	LÄHTEET.....	54

1 JOHDANTO

Etsivä nuorisotyö on keskeinen erityisnuorisotyön muoto, ja näin ollen merkittävä osa yhteisöpedagogin työkenttää. Kohtaamisen käsite on noussut esille toistuvasti opintojemme aikana, mutta käsite NEET-nuori tuli ajankohtaiseksi vasta opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa. Käsitteeseen tarkemmin perehdyttyämme päätimme tutkia kyseistä nuorten ryhmää keskeisen nuorisotyön muodon kautta, ja opinnäytetyön aihe syntyi yhteistuumin jaettujen ammatillisten mielenkiinnon kohteiden pohjalta.

NEET-nuorella (Not in Employment, Education or Training) tarkoitetaan nuorta, joka on jäänyt työelämän, opiskelun tai asevelvollisuuden suorittamisen ulkopuolelle joko tarkoituksellisesti, tai jonkin elämänvaiheeseen liittyvän seikan seurauksena. (Sandberg ym. 2018, 7). NEET-status voi olla tietoisesti valittu siirtymävaihe, jonka aikana esimerkiksi luetaan pääsykokeisiin, tai odotetaan asevelvollisuuden suorittamisen alkamista. (Sandberg ym 2018, 9). NEET-statuksen yleistyessä suomalaisten nuorten keskuudessa tulee heitä tukevan palveluverkoston kehittyä vastaamaan heidän tarpeisiinsa. Etsivässä nuorisotyössä kohtaaminen on työn keskiössä, ja kohtaamistyön räätälöiminen kohderyhmän tarpeisiin on näin ollen tärkeää työn tavoitteiden saavuttamiseksi. NEET-nuorten kohtaamista etsivässä nuorisotyössä ei ole tutkittu aikaisemmin, ja NEET-nuoret on käsitteenä toistaiseksi vähän tunnettu. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kohtaamisen merkitystä etsivässä nuorisotyössä, kartoittaa keinoja NEET-nuorten kohtaamiseen etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa sekä selvittää NEET-nuorten kohtaamiseen liittyviä haasteita etsivän nuorisotyön näkökulmasta.

Tutkimus toteutettiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Haastatteluja toteutettiin 6 kappaletta ja haastatteluista saatu aineisto käsiteltiin kvalitatiivista tutkimusotetta tukevalla laadullisen tutkimuksen sisältöanalyysillä. Haastatteluista kertyi analysoitavaa materiaalia litteroituna 30 sivua. Haastatteluaineiston ja aiempien tutkimusten tarkoitus oli vastata kysymyksiin: miten NEET-nuori kohdataan etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa, ja millaisia haasteita NEET-nuorten kohtaamiseen etsivässä nuorisotyössä liittyy.

2 NEET-NUORET

2.1 Neet-nuoret käsitteenä

NEET-indikaattoria ollaan viime vuosina alettu käyttää työttömyysasteen tilalla kuvaamaan sitä, miten suuri osuus ikäluokasta on nuoria, jotka eivät ole opiskelemissa, työssä, eläkkeellä, varusmiespalveluksessa tai ovat tuntemattomista syistä koulutuksen ja työvoiman ulkopuolella. NEET-nuorella tarkoitetaan siis nuorta, joka on syystä tai toisesta jäänyt koulutuksen, työelämän, tai asevelvollisuuden suorittamisen ulkopuolelle (Not in Employment, Education or Training). NEET-status on varsin yleinen 16–24-vuotiailla nuorilla, sillä kyseisessä elämänvaiheessa on tyypillistä esimerkiksi lukea pääsykokeisiin, odottaa asevelvollisuuden suorittamisen alkamista, tai viettää välivuotta. Näin ollen NEET-nuorta ei pidä sekoittaa syrjäytyneeseen nuoreen, sillä NEET-status voi olla tietoinen valinta elämäntilanteen niin vaatiessa, eikä se välttämättä ole negatiivinen asia. (Gissler ym. 2016.)

Koska NEET-nuoria voi käsitteen laajuuden vuoksi olla hyvin eri taustoista ja elämäntilanteista, on NEET-nuoret mahdollista jakaa kolmeen kategoriaan (Aaltonen ym. 2015, 75-77.):

1. "Elämän kolhimat
2. "Puolivalmiit"
3. "Taantuman uhrit"

"Elämän kolhimilla" tarkoitetaan nuoria, joiden elämässä on useita tekijöitä, jotka vaikeuttavat heidän sopeutumistaan yhteiskunnan normeihin opiskelun tai työelämän osalta. Näihin tekijöihin lukeutuu jokapäiväiseen elämiseen liittyvät ongelmat kuten asunnottomuus, päihdeongelmat, oppimisen vaikeuden, tuen puute perheessä tai suuret elämää mullistavat muutokset. Näiden nuorten tilanne on kaikkein vaikein, sillä ongelmat ovat usein kasaantuneita. (Aaltonen ym. 2015, 76.)

"Puolivalmiit" nuoret ovat elämän kolhimia paremmassa tilanteessa, mutta heidänkin kohdallaan ovat omat ongelmansa. Puolivalmiiden nuorten matka työtä

tekeviksi yhteiskunnan jäseniksi on katkennut syystä tai toisesta. Usein he ovat aloittaneet jo yhden tai useamman ammatillisen koulutuksen, mutta ovat päätyneet keskeyttämään opintonsa. Heillä kuitenkin on motivaatiota sekä kykyjä hankkia itselleen koulutus tai työpaikka. (Aaltonen ym. 2015, 76-77.)

”Taantuman uhrit” ovat motivoituneita nuoria, jotka ovat suorittaneet yhden tai useamman ammatillisen koulutuksen sekä saattavat jo omata työkokemusta, mutta eivät ole onnistuneet siitä huolimatta löytämään koulutustaan vastaavaa työltä asuinkunnaltaan tai sen lähialueilta. (Aaltonen ym. 2015, 77.)

Edellä mainitut määritelmät ovat kuitenkin vain yksi määritelmäjoukko, joka määrittelee NEET-nuoret käsitettä. Hiilamon ym. (2017) mukaan NEET-nuorista on havaittavissa ainakin viisi kategoriaa:

- Työmarkkinoiden käytettävissä olevat työttömät nuoret, jotka hakevat töitä.
- Työmarkkinoiden ulkopuolella olevat nuoret, jotka ovat sairaita, vammaisia tai pitävät huolta läheisistään.
- Passiiviset ja lannistuneet nuoret, jotka eivät hakeudu töihin tai koulutukseen. Heillä ei myöskään ole mitään estettä töihin tai kouluun hakeutumiseen.
- Mahdollisuuksia etsivät nuoret, jotka odottavat mahdollisuuksia, joiden he ajattelevat kehittävänsä heidän taitojaan ja asemaa ja tämän takia eivät hakeudu kouluihin tai töihin.
- Vapaaehtoisesti NEET-nuoret, jotka osallistuvat palkattomaan vapaaehtoistyöhön, matkustelevat, harjoittelevat omatoimista opiskelua tai jostain muuta mielekästä toimintaa. (Hiilamo ym. 2017, 33.)

Määritelmät antavat käsityksen siitä, miten erilaisista tilanteista olevat nuoret voidaan luokitella NEET-nuoriksi.

2.2 Ilmiön ajankohtaisuus ja nuoren ajautuminen NEET-nuoreksi

NEET-nuoret ilmiönä ovat hyvin ajankohtainen Suomessa, sillä vuonna 2017 tilastojen mukaan NEET-nuorten prosentuaalinen määrä Suomessa oli n.

12,4% (Eurostat). Suomessa on siis melko korkea NEET-nuorten prosentuaalinen määrä verrattuna Euroopan keskiarvoon, joka on 14,7% (Eurostat.)

Vertaillen Suomen NEET-nuorien määrää 2000-luvun aikana on huomioitavaa, että NEET-nuorten prosentuaalinen määrä on selvästi kasvanut. Vuonna 2008 NEET-nuorien prosentuaalinen määrä oli 9,8% ja vuonna 2017 määrä oli 12,4. (Eurostat.)

Eurostatin tilaston mukaan NEET-nuorten määrä Suomessa on kuitenkin selvästi laskussa verrattuna vuoteen 2015, kun prosentuaalinen lukumäärä oli korkeimmillaan eli 13,1%. (Eurostat.)

Työelämään ja kouluttautumiseen hakeutumista voidaan selittää Hiilamon ym. (2017) mukaan kolmella rationaalisella selityksellä. Näiden selityksien pohjalta on mahdollista etsiä syitä siihen, miksi nuori ajautuu työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle. Selitykset eivät anna suoraa vastausta siihen, miksi nuoret ajautuvat työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle, koska NEET-nuoret ovat yksilöitä ja ulkopuolelle jäämisen taustalla voi olla runsaasti erinäisiä tekijöitä.

Taloudellinen selitys: Taloudellinen selitys tarkastelee taloudellisen hyödyn määrää opiskelussa ja työelämässä verrattuna sosiaaliturvaan. Taloudellisen selityksen näkökulmasta opiskelu on investointi ihmisen omaan inhimilliseen pääomaan. Tällöin opiskelussa menetetty vapaa-aika korvaa itse itsensä parempina mahdollisuuksina työllistymisen suhteen sekä korkeampina ansioina. Työnteko nähdään menetettynä vapaa-aikana. Tällöin työstä aiheutuva vaiva sekä siitä maksetut tulot sekä työstä kieltäytymisen kautta tuleva vapaa-aika ja sosiaaliturvana maksetut tulot asettuvat vastakkain. (Hiilamo ym 2017, 38.)

Taloudellisen selityksen pohjalta NEET-nuoret ilmiötä voidaan selittää siten, että esimerkiksi sosiaaliturvan tuoma rahallinen tuki nähdään riittävänä omaan tilanteeseen verrattuna, joka laskee sisäistä motivaatiota hakeutua töihin tai koulutukseen. Vapaa-aika ei täten kärsi ja itsensä elättäminen sosiaaliturvalla onnistuu, joten nuori jättäytyy ulkopuolelle.

Sosiaalinen selitys: Sosiaalisella selityksellä tarkoitetaan sitä, että ihmiset opiskelevat ja työskentelevät ollakseen osallistuvia yhteiskunnan jäseniä tai välttääkseen osattomuuden yhteiskunnassa. Tämän selityksen mukaan jokainen on periaatteessa opiskelu- ja työntekohaluisia, mutta opiskelu- ja työpaikkojen puute koetaan ongelmana. (Hiilamo 2017,38.)

Sosiaalisen selitykseen verraten NEET-nuorten lannistumista voisi selittää työpaikkojen ja opiskelupaikkojen puutteella. Nuoret, joilla on valmiiksi haasteita elämän kaikilla asteilla, asetetaan asemaan, jossa heidän tulisi valita rajatuista mahdollisuuksista itselleen polku, joka ohjaa heidät työhön tai opiskeluihin.

Valikoitumisselitys: Valikoitumisselityksessä korostuu kilpailu opiskelu- ja työmarkkinoilla. Menestyminen markkinoilla määräytyy ominaisuuksien ja verkostojen perusteella, joita yksilöllä on. Opiskelupaikkoihin sijoittuvat parhaiten opinnoissaan pärjäävät yksilöt. Sama toistuu työelämässä työmarkkinoilla pärjäävien yksilöiden kanssa. Koulutuksen, harjoittelun sekä työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen selittyy heikoilla kyvyillä sekä heikolla aikaisemmalla koulumenestyksellä. Ongelmia lisäävät myös psyykkiset ja fyysiset opiskelun ja työssäkäynnin esteet sekä verkostojen puuttuminen. (Hiilamo 2017, 38.)

Valikoitumisselitys kuvaa hyvin NEET-nuorten syitä yhteiskunnan ulkopuolelle ajautumiseen. ”Elämän kolhimilla” nuorilla voi olla hyvin paljon omaa asemaa heikentäviä kokemuksia taustalla, jotka vähentävät heidän kilpailukykyä työ- ja opiskelumarkkinoilla. Passiivisilla nuorilla verkostojen puutteet voivat selittää työelämän ulkopuolelle jäämistä. Myös kyseisten nuorten passiivisuus ja lannistuneisuus vähentävät huomattavasti heidän menestystään työ- ja opiskelumarkkinoilla.

Edellä mainitut selitykset ovat hyvin suuntaa antavia ilmiötä käsitellessä. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon NEET-nuorten erilaiset taustat ja ongelmat, jotka ovat johtaneet heidän ulkopuolelle tippumiseen.

2.3 Aiemmat tutkimukset NEET-nuorista

Nyky-yhteiskunnassa töihin pääsy on yleisellä tasolla vaikeutunut, joten NEET- status työskentelyn ja koulutuksen suhteen ei välttämättä ole pysyvää. Hyvinvoinnin ja syrjäytymisen kuvaamiseen NEET-indikaattori ei ole tarkin, sillä NEET-status kattaa myös suuren osan nuoria, joilla ei ole pyykkisiä tai sosiaalisia ongelmia. (Sandberg ym. 2018, 9).

Aiemmista tutkimuksista käy ilmi, että useissa tapauksissa NEET-nuoret ovat haastateltaessa osoittaneet tyytyväisyyttä ihmisläheisiin palveluihin (Miettinen & Pöyry 2015). Kuitenkin myös palvelujärjestelmien toinen käntöpuoli tulee esille. On tavallista, että nuoret eivät tule aidosti kohdatuiksi, vaan kohdelluiksi yksilön sijaan osana lukemattomien asiakkaiden massaa. (Miettinen & Pöyry 2015).

Vainulla Etelä-Savossa -selvityksessä haastateltiin nuoria, jotka voidaan lukea statusensa perusteella NEET-nuoriksi. Heidän silmissään heille tarjotut palvelut nähdään pääasiassa hyviksi ja riittäviksi. Parhaat kokemukset ovat ihmisläheisistä palveluista, kun taas osa palveluista koetaan byrokraattisiksi. Selvityksen mukaan nuorten näkökulmasta yhtenä pääsääntöisenä ongelmana palvelujärjestelmässä on sen kasvottomuus ja sen puutteellinen kyky kohdella ihmisiä yksilöinä. Palveluiden käyttö on kuitenkin kasvattanut nuorten luottamusta avun saamiseen. (Miettinen & Pöyry 2015, 4.)

Nuorisotutkimusseuran "Nuoret luukulla" -julkaisussa olevien haastatteluiden perusteella nuoret ovat olleet pääosin tyytyväisiä kohtaamiseen luukulla. Jopa "elämän kolhimiksi" (Aaltonen ym. 2015) luokitellut nuoret olivat tyytyväisiä johtuen työntekijöiden sensitiivisestä perehtymisestä nuorten erilaisiin elämäntilanteisiin. Sekä nuoret että työntekijät olivat kriitikissään yksimielisiä siitä, että erityisesti aukioloajat, pitkät jonotusajat ja työntekijöiden vaihtuvuus ovat ongelmakohtia nuorten kohtaamisessa nuorisotyössä. (Aaltonen ym. 2015, 125.)

Haltian ym (2019) katsauksen mukaan NEET-status on riskitekijä nuorelle. NEET-nuorelle koetaan olevan monta negatiivista seurausta työn sekä koulu-

tuksen ulkopuolella olemisesta. Tulojen puutteen luoma epävarmuus voi aiheuttaa nuorena lannistumista, pettymyksiä sekä estää häntä saavuttamasta perinteisiä tuntomerkkejä aikuisuudesta. (Haltia ym 2019, 7.) NEET-nuorena olo nähtiin myös vaikuttavan nuoren terveyteen, syntyvyyteen sekä mahdolliseen rikollisuuteen. Myös onnellisuus, luottamus muihin sekä poliittinen mielenkiinto koettiin olevan heikompaa NEET-nuorilla kuin muilla nuorilla. (Haltia ym 2019, 7.)

Simosen (2019) NEET-nuorilta itseltään kerättyjen tutkimustulosten mukaan NEET-nuorien hyvinvointiin nuorten näkökulmasta voitaisiin vaikuttaa puuttamalla kiusaamiseen, joka on aiheuttanut monilla tutkimukseen osallistuneilla nuorilla psyykkisiä ongelmia, yksinäisyyttä sekä koulunkäyntiongelmia. Nuoret nostivat myös tuentarpeen työllistymiseen, toivottua tekemistä, joka puolestaan kohottaisi nuorten elämän merkityksellisyyttä, onnistunutta opinto-ohjausta, velkojen selvittelyä sekä kohtaamista, arvostamista sekä rinnalla kulkeamista. (Simonen 2019, 54.)

3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ

3.1 Etsivä nuorisotyö käsitteenä

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyön piiriin kuuluvaa nuorisotyötä, jonka tavoitteena on tavoittaa alle 29-vuotiaita työelämän tai koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille myös tukea tarvitsemiensa palveluiden piiriin hakeutumisessa. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on auttaa nuorta kehittämään valmiuksia elämässään. (Vilen 2018, 5.)

Etsivä nuorisotyö perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Etsivä nuorisotyö tukee voimassaolevia palveluita. Sen tarkoitus ei ole korvata mitään nykyistä palvelua. (Vilen 2018, 24.)

Etsivä nuorisotyö perustuu kuuntelemiseen ja keskusteluun nuori työn keskipisteenä. Mitä nuori haluaa ja mihin hän on valmis sitoutumaan? Etsivä nuorisotyöntekijä on etsivän nuorisotyön piiriin hakeutuvalla nuorella luotettava aikuiskontakti, joka osaa kohdata ja tukea. Etsivässä nuorisotyössä palvelun ydin onkin luottamuksellisen suhteen luonnissa, jolla nuori sitoutuu etsivän

kanssa toimimiseen ja tällöin etsivän nuorisotyön toimivuus korostuu. (Vilen 2018, 22–25.)

Etsivää nuorisotyötä on tehty suomessa 1990-luvulta lähtien. Etsivä nuorisolaki merkittiin kuitenkin nuorisolakiin 2011, jolloin opetus ja kulttuuriministeriö alkoi myöntämään kunnille säännöllisempää avustusta etsivän nuorisotyön järjestämiseen. (Vilen 2018, 5.) Etsivä nuorisotyö toimii nuorisotyön arvojen mukaisesti, sitä kuitenkin ohjaa myös etsivän nuorisotyön perinne. Työn lähtökohtana on nuori itse ja työ perustuu aina nuoren vapaaehtoisuuteen. Etsivä kulkee nuoren rinnalla ja toimii nuoren puolella, ei hänen puolesta. Etsivä nuorisotyö pyrkii aktivoimaan nuorta toimimaan itsenäisesti häntä tukien. Etsivää nuorisotyötä ohjaa ensisijaisesti nuorisolaki. Moniammatillisen työotteen myötä etsivän nuorisotyöhön toteuttamista ohjaa myös muiden sektorien lait. Etsivän nuorisotyön toimintaa voidaan jakaa kolmeen osaan: Etsivä toiminta yksityisellä alueella, katutyö (jalkautuva työ), sekä instituutiotason etsivä toiminta. (Puuronen 2014, 17–19.)

Yksityisellä alueella toimimisella tarkoitetaan nuorten kohtaamista heidän kotonaan. Tällöin etsivää nuorisotyötä tekevä toimija ottaa yhteyttä kohderyhmään heidän kotonaan. Jalkautuva katutyö puolestaan toimii siten, että työntekijä kohtaa nuoren julkisella alueella, kuten ostoskeskuksessa tai puistossa. (Puuronen 2014, 17.) Instituutiotason etsivä toiminta keskittyy puolestaan kohtaamiseen kouluissa, oppilaitoksissa sekä vankiloissa (Puuronen 2014, 13).

3.2 Etsivä nuorisotyö ilmiönä & etsivän nuorisotyön prosessi

On hyvin tärkeää, että etsivä nuorisotyöntekijä kykenisi heti ensikosketuksessa luomaan nuorelle hyväksyvän ja luotettavan ilmapiirin. Elämän kolhilla NEET-nuorilla on hyvin alhainen motivaatio elämänhallintaan ja koulutukseen tai työelämään hakeutumisella, joten etsivän olisi hyvä löytää nuoren kanssa keskustellessa edes jokin tarttumapinta, jonka kautta he voisivat yhdessä suunnitella nuoren jatkoa käsitteleviä asioita.

Etsivän nuorisotyön prosessi voidaan jakaa viiteen osaan:

- Kontakti
- Motivointi
- Työskentely

- Välittäminen
- Lopetus

Työprosessin jakaminen osiin on keino nostaa asiakkaan kanssa työskentelystä erilaisia asioita, vaiheita ja ulottuvuuksia. (Kaartinen-Koutaniemi 2012. 69).

3.2.1 Kontakti

Kontakti on yksi etsivän nuorisotyön avainkäsitteistä. Työntekijän ja asiakkaan välinen suhde perustuu kontaktiin heidän välillään. Kontaktivoi syntyä jalkautuneessa työotteessa kasvokkain, muuten se voi syntyä esimerkiksi verkossa.

Kontaktin ottamiseksi on oltava näkyvillä sekä saatavilla.

Kontaktin kautta asiakkaalle annetaan mahdollisuus kiinnittyä etsivän nuorisotyön tarjoamaan palveluun, jolla pyritään auttamaan häntä tarpeen mukaan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012. 77-78.)

3.2.2 Motivointi

Motivointi etsivässä nuorisotyössä on erityisen keskeisessä asemassa. Tavoitteena on tukea nuoren kasvua ja itsenäistymistä sekä auttaa nuorta kiinnittymään kouluun, työhön tai muuhun itselleen mielekkääseen asiaan. Työn tavoite on, että nuori kykenee luomaan itselleen unelmia, etsimään omia vastauksiaan ja ratkaisujaan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.80.) Motivointi ei vaadi monimutkaisia menetelmiä, vaan se perustuu kuuntelemaan vuorovaikutukseen, jossa puolestaan korostuu kohtaamisen ja keskustelun merkitys. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 80).

3.2.3 Työskentely

Työskentely tapahtuu niiden tarpeiden mukaan, jotka nousevat esille asiakkaan kanssa. Työskentelyssä olennaista on, että työntekijä ei tee asiakkaan puolesta asioita, vaan asiakas tekee itse ja etsivä nuorisotyöntekijä on hänen vierellään rinnalla kulkijana. Työmenetelmiä etsivässä nuorisotyössä ovat keskustelujen lisäksi: pienryhmätoiminta ja avointen ovien periaatteella toimiva toiminta. Etsivässä nuorisotyössä tapaamisia järjestetään niin paljon, kun koetaan riittäväksi. Tapaamiseen voi mennä hetki tai kokonainen päivä. Tärkeintä

tapaamisissa on laatu, jolla asiakas kohdataan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012. 81-82.)

3.2.4 Välittäminen

Etsivässä nuorisotyössä ei tuoteta kaikkia niitä palveluita, jota työn kohteena oleva yksilö tarvitsee. Etsivä nuorisotyö toimii välittäjänä palveluiden ja asiakkaiden kesken. (Kaartinen-Koutaniemi 2012. 84). Etsivässä nuorisotyössä kertyy tietoa asiakkaasta ja hänen elämästään, jota tarpeen mukaan siirretään palvelulta toiselle. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.85.)

3.2.5 Lopetus

Etsivää nuorisotyötä tehdessä yksi tehtävä on asiakkuuden pituuden määrittely. Asiakkuuden lopettaminen tehdään kuitenkin asiakkaan ehdoilla lyhyin askelin. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.85.) On mahdollista, että asiakkaan kanssa työ lopetetaan asteittain hänen siirtyessään toisen palvelun piiriin. Asiakassuhde kuitenkin voi lopetuksen jälkeen syntyä uudelleen, jos asiakas palaa takaisin etsivän nuorisotyön piiriin. Asiakassuhteen loputtua asiakkaan ja etsivän nuorisotyöntekijän kontakti ei kuitenkaan lopu, vaan se jää mahdollisuudeksi, joka mahdollistaa asiakkaan ja etsivän nuorisotyöntekijän vuorovaikutuksen jatkossakin, vaikka asiakassuhde olisikin jo lopetettu. (Kaartinen-Koutaniemi 2012. 85-86.)

3.3 Kohtaaminen etsivässä nuorisotyössä

Kohtaamisen käsitteen abstraktiuden takia käsitellään kohtaamista opinnäytetyössä etsivän nuorisotyön työtteen kautta. Kohtaaminen on etsivässä nuorisotyössä sekä työkalu, menetelmä että työn ydin. Tutkimuksessa tuodaan esille, mitä kohtaaminen tarkoittaa haastateltujen ammattilaisten näkökulmasta, sillä kohtaaminen ymmärretään useimmiten henkilökohtaisesti eri lailla.

Etsivä nuorisotyö on pääosin kohtaamistyötä. Etsivässä nuorisotyössä nuoren kohtaaminen luodaan rennoksi ja miellyttäväksi nuoren kannalta. Kohtaamisessa tärkeintä on etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välinen vuorovaikutus, johon sisältyy: kuuntelu, läsnäolo, yhdenvertaisuus ja kiireettömyys. Tavoit-

teellisuus, rinnalla kulkeminen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen ja aito kiinnostus nuoresta ovat keskeisiä asioita etsivässä nuorisotyössä tapahtuvalle kohtaamiselle. Etsivä nuorisotyöntekijä pyrkii nostamaan esille nuoren vahvuuksia sekä vaihtoehtoja ja toimii motivoijana työskentelyn edetessä (Vilen 2018, 38.) Etsivässä nuorisotyössä kohtaaminen tapahtuu asiakkaan eli nuoren ehdoilla. Nuori voi määrittää kohtaamistavan sekä paikan kohtaamiselle. ”Etsivän työn perimmäinen merkitys asiakkaalle ei usein olekaan vain sen tarjoamassa palvelujen viitekehyksessä, vaan siinä, kuinka asiakas on tullut kohdatuksi, kuulluksi ja ymmärretyksi, miten hänen kokemaansa ulkopuolisuutta on voitu vähentää.” (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 24.)

Etsivässä nuorisotyössä kohtaamisen ytimessä on asiakaslähtöisyys sekä luottamuksellisuus. Luottamusta pyritään rakentamaan ensikontaktista lähtien sekä työskennellessä asiakkaan tulee pystyä luottamaan siihen, että etsivä nuorisotyöntekijä kunnioittaa häntä ja valinnanvapaus on hänellä. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 24.)

Etsivässä nuorisotyössä nuoren kohtaamisessa on tärkeää nuoren elämäntilanteen ymmärtäminen ja arvostus. Kuten kaikessa asiakastyössä asiakkaan ja työntekijän välinen yhteistyö on toimivimpaa silloin, kun yhteistyösuhde on yhteinen prosessi, jossa kumpikin osapuoli oppii jotain. Nuori saa etsivältä nuorisotyöntekijältä tarvitsemaansa tukea ja ohjausta ja etsivä nuorisotyöntekijä pääsee sisälle kyseisen nuoren henkilökohtaiseen elämään ja kykenee ymmärtämään kyseistä nuorta syvällisemmin. (Särkelä 2001, 28.)

3.4 Aiemmat tutkimukset etsivästä nuorisotyöstä

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että auttamistyössä, kuten etsivässä nuorisotyössä, kohderyhmän kokemus kohtaamisesta on tärkeämpää kuin itse auttamistyöhön liittyvät menetelmän. (Alanen & Kotkavuori 2014, 26.) Etsivässä nuorisotyössä välittävä ja arvostava kohtaaminen on yksi työn lähtökohdista. Kunnioittavalla ja arvostavalla kohtaamisella mahdollistetaan luottamuksellisen suhteen luonti etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välille, joka puolestaan edesauttaa työn jatkuvuutta. (Alanen 2014, 26.) Etsivässä nuorisotyössä nuori pyritään kohtaamaan ihminen ihmiselle periaatteella. Etsivän ja nuoren välillä

on dialogi, jossa etsivä kuuntelee nuorta ja on nuorelle aidosti läsnä kyseisessä tilanteessa. Käytännössä etsivä nuorisotyöntekijä pyrkii asettamaan mahdollisimman matalan kynnyksen nuoren kohtaamiselle. Etsivä puhuu nuoren kanssa vertauskuvallisesti samaa kieltä, eli nuori ja etsivä nuorisotyöntekijä ymmärtävät toisiaan. (Alanen 2014,28.)

Miettisen ja Pöyryn 2015 mukaan yksi merkittävimmistä kehittämisen kohteista on ennaltaehkäisevä työote ja puuttuminen ongelmiin riittävän varhaisessa vaiheessa. Syrjäytyminen voi saada alkunsa jo ennen toisen asteen opintoja, ja sen ensimmäiset merkit ovat nähtävillä jo lapsuudessa. Syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyvän työn tulisi alkaa ruohonjuuritasolla ja edetä neuvolapalveluista, perhetyöstä ja päivähoidosta peruskouluun ja toisen asteen oppilaitoksiin. Ennaltaehkäisevää työtä tulisi tehdä ilman ikärajoja keskittyen nuoren lisäksi hänen lähipiiriinsä. (Miettinen & Pöyry 2015, 69.)

Vainulla Etelä-Savossa -selvityksen mukaan nuorten näkökulmasta yhtenä pääsääntöisenä ongelmana palvelujärjestelmässä on sen kasvottomuus ja sen puutteellinen kyky kohdella ihmisiä yksilöinä. Tämä ongelma voi johtua monista inhimillisistä tekijöistä niin asiakkaan kuin asiakaspalvelijan tai työntekijän kohdalla. Kuitenkin saman kokemuksen toistuessa tutkimuksesta toiseen voidaan todeta ongelman olevan konkreettinen eikä vain henkilökohtaisten kokemusten luoma mielikuva. (Miettinen & Pöyry 2015,)

Puurosen (2014) mukaan keskeinen tarkoitus on ollut tarkastella etsivän nuorisotyön sisältöä ja sen kehittämistä alan ammattilaisten näkemyksiä esille tuomalla. Tutkimusaineiston perusteella keskeisintä etsivän nuorisotyön työotteessa on asenne: kunnioittava ja välittävä asenne nuorta ja hänen tuentarpeitaan kohtaan tuottaa nähdynsi tulemistä, joka vahvistaa nuoren valmiuksia ottaa itsenäisempiä askeleita yhteiskunnassa. Puurosen 2014 tutkimuksessa etsivän nuorisotyön keskeinen työväline on se, että asiakasprosessissa olevan nuoren repaleisuus hyväksytään ja kohdataan, jolloin tämä suhde synnyttää nuorella arvokkuuden kokemuksen, mikä näkyy nuorella kiinnostumisena itsestä ja omien asioiden hoitamisesta. (Puuronen 2014, 97.)

Etsivä nuorison nuorisotyön toteutuksen laatua sekä elämäntaitoja vahvistavaa vaikutusta on seurattu esimerkiksi Sovari-vaikuttavuusmittarilla. Se tuottaa tietoa vuosittain valtakunnallisesti, palveluyksiköittäin sekä alueellisesti. Sovari toteutetaan nuorille suunnatulla nettikyselyllä, jossa nuorten tulee arvioida omaa kokemustaan etsivästä nuorisotyöstä ja sen vaikutuksesta omaan elämään. Etsivä nuorisotyö on saanut Sovarin kautta hyvää palautetta nuorilta. Nuorien antama arvosana Sovarin 2018 mukaan etsivälle nuorisotyölle on 4,6 asteikolla 1-5. 94% Sovariin vastanneista nuorista on kokenut sosiaalista vahvistumista etsivän nuorisotyön kautta. Opiskelu- ja työelämävalmiuksissa edistystä on kokenut 80%, arjenhallinnassa 81% ja elämän hallinnassa sekä tavoitteellisuudessa 78% (www.Tpy.fi.)

Suurosen (2016) mukaan etsivän nuorisotyön palveluun itse hakeutuneet nuoret ovat kokeneet etsivän nuorisotyön hyödylliseksi koulu- sekä opiskeluasioihin ja itsenäistymiseen liittyvien asioiden tukemiseen. Itse hakeutuneilla nuorilla kokemukset oman arvioinnin pohjalta osoittavat, että konkreettiset muutokset heidän tilanteeseensa ovat jääneet toteutumatta, mutta taidolliset muutokset asioiden hoitamiseen ovat toteutuneet. (Suuronen 2016, 45.)

Koulumaailmasta lähetetyt toisen asteen oppilaina olevat nuoret puolestaan kokivat saaneensa tukea edellä mainittujen tuentarpeiden lisäksi päihde- ja mielenterveysasioihin. Muutosta oli tapahtunut asennetasolla, konkreettisissa taidoissa sekä oman elämän arvioimiseen liittyvissä taidoissa. Oppilaitoksesta tulleiden nuorten näkemys etsivän nuorisotyön tarjoamasta tuesta oli positiivinen. Nuoret kokivat, että he olivat saaneet apua tarvitsemiinsa avuntarpeisiinsa. (Suuronen 2016,45.)

Suurosen (2016) mukaan etsivä nuorisotyö koetaan nuorten näkökulmasta luottamukselliseksi, tuomitsemattomaksi ja arvostavaksi avuntarjoajaksi. Etsivän nuorisotyön tarjoaman tuen lisäksi nuorten näkökulmasta arvostusta etsivää nuorisotyötä kohtaan nosti myös rinnalla kulkeva työote, jossa työntekijä hoitaa asioita yhdessä nuoren kanssa. (Suuronen 2016, 46.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen kohde

Opinnäytetyön kohteena on etsivän nuorisotyön näkökulma NEET-nuorten kohtaamiseen etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa. Etsivän nuorisotyön prosessi jaetaan tutkimuksessa sen eri vaiheisiin, jotta kohteena olevaa kohtaamista ja sen merkitystä voidaan tarkastella vaihe kerrallaan.

4.2 Oma tulokulma

NEET-nuori -käsitteen laajuuden vuoksi keskitymme opinnäytetyössämme tarkemmin vaikeimmin tavoitettaviin NEET-nuoriin eli ”elämän kolhimiin” nuoriin ja ”passiivisiin nuoriin”. Näitä nuoria on vaikeampi löytää ja liittää etsivän nuorisotyön piiriin, koska kyseiset nuoret ovat pudonneet yhteiskunnan palveluiden piiristä, työelämästä sekä koulutuksesta.

Tutkimuksemme perustana on tutkia NEET-nuorten kohtaamista etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheessa ja niitä toimintamuotoja, joita ”elämän kolhimien” ja ”passiivisten” NEET-nuorten löytämiseen ja kohtaamiseen hyödynnetään. Kyseinen kohderyhmä voi olla hyvin haastava löytää ja kohdata, sillä etsivä nuorisotyö on aina vapaaehtoista. Nuori voi siis täysin oikeutetusti torjua etsivän tarjoaman avun. Elämän kolhimien NEET-nuorten tavoittamista vaikeuttaa myös heille ominainen passiivisuus. Opinnäytetyössä pyritään identifioimaan miten etsivä nuorisotyö kohtaa NEET-nuoren sekä mitä haasteita kohtaamiseen liittyy.

4.3 Tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä käsitellessä NEET-nuoria keskitytään vaikeimmin työllistyviin, ”elämän kolhimiin” NEET-nuoriin, jotka ovat haasteellinen etsivän nuorisotyön kohderyhmä. Tutkimuskysymyksiksi valikoitui:

1. Miten NEET-nuori kohdataan etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa?

Ensimmäisen kysymyksen pohjalta saadaan tietoa kohtaamiseen liittyvistä näkemyseroista työntekijöiden keskuudessa.

2. Millaisia haasteita NEET-nuorten kohtaamiseen etsivässä nuorisotyössä liittyy?

4.4 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus pyrkii tutkimaan tutkimuksen kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Lisäksi se pyrkii huomioimaan tutkimuksen kohteena olevan todellisuuden moninaisuuden. (Hirsjärvi ym. 2009, 161). Opinnäytetyössä perehdytään kohtaamistyöhön etsivässä nuorisotyössä, sekä etsivän nuorisotyön ammattilaisten kokemuksiin haasteisiin, joita kerätään etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä, joten tutkimus toteutetaan kvalitatiivisella tutkimusotteella. Opinnäytetyössä ei pyritä yhteen yksittäiseen vastaukseen, ja kvalitatiivinen tutkimusote täten tukee tiedonhankintaa ja analyysiä. Kvalitatiivinen tutkimus mahdollistaa erilaisuuden ja monen tyyppiset ratkaisut. (Saaranen ym. 2006).

Aineistonkeruumenetelmänä toimii teemahaastattelu, koska haluamme luoda haastattelurungon (liite 1) kahteen eri teemaan pohjaten. Teemahaastattelu on menetelmä, joka mahdollistaa haastatteluun valittujen henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaamuotoisin reagoinnin. Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu on keskustelunomainen, mikä edesauttaa haastattelun kohteen vastaanottavuutta haastattelua kohtaan. Tällöin mahdollistuu syvälistenkin keskustelujen syntyminen, joiden avulla voidaan saada selville asioita, joita ei saataisi selville muilla keinoilla. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 8). Teemahaastattelu on astetta strukturoidumpi kuin avoin haastattelu, sillä siinä aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta valmistellut aihepiirit, teemat, ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä liikutaankin joustavasti ilman tiukkaa etenemisreittiä. (Saaranen ym. 2006). Haastattelut äänitetään ja litteroidaan myöhempää analysointia varten.

4.5 Aineistonkeruuprosessin kuvaus

Toteutimme aineistonkeruun keväällä 2019. Haastateltavat olivat etsiviä nuorisotyöntekijöitä eri kokoisista kunnista, joihin otimme yhteyttä sähköpostitse. Suurin osa haastatteluun kutsutuista vastasi, mutta muutamilta emme saaneet minkäänlaista vastausta. Tarkoitus oli alun perin haastatella 10-12 työntekijää,

mutta aikataulun kiristyessä tyydyimme kuuteen haastatteluun. Haastateltujen etsivien nuorisotyöntekijöiden työskentelyhistorian pituus etsivässä nuorisotyössä vaihteli 4-kuukaudesta 9-vuoteen. Haastateltavien koulutustaustat erosivat myös toisistaan. Tehdyistä haastatteluista neljä toteutettiin puhelimitse ja kaksi kasvotusten. Yhdessä haastattelussa haastattelihoita oli kaksi, ja loput viisi toteutettiin yksin. Puhelinhaastattelut äänitettiin Cube ACR -ohjelmaa hyödyntäen, ja kasvotusten toteutetut haastattelut äänitettiin puhelimen sisäisellä ääninauhurilla. Keskimäärin haastattelut kestivät noin 30-45 minuuttia. Litteroitua materiaalia kertyi haastatteluista yhteensä 30 sivua. Haastateltava ovat anonymiteetin vuoksi nimetty aineistossa lyhenteillä H1, H2, H3, H4, H5 ja H6.

4.6 Aineiston analyysimenetelmä

Koska opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä toimii teemahaastattelu, valikoitui aineiston analyysimenetelmäksi laadullisen tutkimuksen sisältöanalyysi. Haastattelussa kerätty aineisto on luontevinta analysoida teema-analyysillä. (Saaranen ym. 2006.)

Haastatteluaineiston analysointi toteutettiin pilkkomalla aineisto teemoihin, jotka jaettiin etsivän nuorisotyön prosessin vaiheiden mukaan. Lisäksi jokaista teemaa käsitellään erikseen tutkimuskysymysten mukaan. Haastatteluaineisto käsiteltiin litteroituina tekstitiedostoina. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. (Saaranen ym. 2006)

Aineiston analyysin helpottamiseksi haastatteluista saatu aineisto muutettiin äänitteistä tekstimuotoon litteroimalla, koska tallennettu laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi sanasta sanaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Litterointi tehtiin aineistosta teemojen mukaisesti.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 NEET-nuorten kohtaaminen etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa

5.1.1 Kohtaaminen kontaktivaiheessa

Haastatteluiden pohjalta etsivän nuorisotyön kontaktinottovaiheessa korostui selkeästi etsivän nuorisotyön matalan kynnyksen työote. Ensikontaktissa etsivä nuorisotyöntekijä pohjustaa nuorelle yhteydenoton syyn, mutta itse ensikontakti voi olla pelkkää tutustumista ja keskustelua, jotta yhteydenotto ei olisi nuorelle epämukavaa.

H5: Me aika usein siis lähetään jollain Whatsappilla ottamaan yhteyttä ja se on lähinnä vähän justiin sitä, että ensin vähän kysellään, että mitä kuuluu ja se on semmosta, niiku tutustumista siinä alkuun, että ei ehkä ihan suoraan siihen asiaankaan välttämättä lähetä.

Kontaktinottovaiheessa tärkeäksi koetaan, että nuorelle saadaan esiteltyä itsensä ja syy siihen, miksi nuoreen ollaan yhteydessä. Tärkeää on luoda luotettava ilmapiiri, sekä tuoda nuorelle ilmi, että etsivä nuorisotyö haluaa tukea häntä ja etsivä nuorisotyöntekijä on oikeasti kiinnostunut nuoren tilanteesta.

H2: Se on aika tärkeä se ensi puhelu et saa niiku sen kontaktin luotuu siinä, et ei tuu siit paniikkii nuorelle et mikähän viranomainen tääl soittelee, et mitä se halua tai onkse myymäs jotai. niin sitä et saa niiku sen jutustelun siinä sellaselle ihmistä lähelle olevalle keskustelulle, et siin pystyy vähän jo avaamaa sitä asiaa, että mitä on etsivä nuorisotyö ja miks mä sulle soittelen ja et mikä se toisen elämäntilanne on. se on monelle ollu sillee kiva et oon soittanu et mitä kuuluu? Ne o ollu sit ihan innoissaa siitä et joku joku kysyy, että mitä sulle kuuluu?

Kontaktinoton kanavista suosituimmaksi etsivillä nuorisotyöntekijöillä haastatteluiden perusteella nousi Whatsapp-viestintäsovellus. Sen käyttöä perusteltiin muun muassa siten, että elämän kolhimalle NEET-nuorelle kynnys vastata Whatsapp-viestiin voi olla pienempi, kuin puheluun vastaaminen.

H5: Mie sanosin et Whatsappi varmaan on se kaikista yleisin, semmonen että siinä se alotellaan. Myö kun yritetään soittaa, niin ei ne välttämättä meille vastaille et sitku laittaa Whatsapilla et hei kuka oon ja mitä asiaa niin sit saattaa

olla et siitä se lähtee sitten niiku se kontakti. Mutta tota, suurin osa haluaa ensin niiku kirjottaa.

Vaikka Whatsapp koettiin suurimmassa osassa haastatteluista käytännölliseksi, myös puheluita ja tekstiviestejä käytetään yhteydenottoon kontaktinottovaiheessa. Eri kanavia käytetään myös tukemaan toisiaan. Esimerkiksi jos puheluihin ei vastata, etsivä nuorisotyöntekijä voi laittaa tekstiviestin tai Whatsapp-viestin puhelun jälkeen, jossa kertoo syitä yhteydenotolle.

H6: Yhteydenotto tapahtuu yleensä ensisijaisesti puhelimitse, ihan soittamalla. Tai sitten jos ei vastaa, kun soitetaan, niin laitetaan viesti perään tekstarilla tai Whatsappilla, ja sit uus soitto. Voi olla useempi uus soitto. Jos ei oo puhelin-tietoja, niin ollaan laitettu myös sähköpostia, tai sitten ihan kirje kotiin, jos on osoitetiedot.

Kanavasta riippumatta kontaktinottovaiheessa tärkeäksi koetaan nuoren kohtaaminen matalan kynnyksen työotteella. Aloitus tehdään mahdollisimman helpoksi ja dialogiseksi. Nuorelle tehdään selväksi, miksi häneen ollaan yhteydessä ja miten häntä voitaisiin jatkossa tukea. Tämä edesauttaa nuoren taitoa osallistua etsivän nuorisotyön tarjoamaan palveluun ja ottaa hänelle tarjottu apu vastaan.

Ensimmäisen yhteydenoton jälkeen on tärkeää luoda luotettava ilmapiiri nuorelle, jotta dialoginen vuorovaikutus etsivän nuorisotyöntekijän kanssa olisi mahdollista. Ensikontaktin onnistuminen onkin erittäin tärkeää, jotta nuoren kanssa saadaan sovittua ensimmäinen oikea tapaaminen.

H6: No se miten mun mielestä saa parhaiten mukaan työskentelyyn on se nimenomaan, että saa jotenki markkinoitua sen ensimmäisen tapaamisen. Et sitten kun ollaan nähty naamatusten niin se jatko siitä onnistuu. Et se ensimmäinen puhelu on tosi tärkeä. Ja sellanen tietty rentous et tekee selväks ettei olla mitään pelkkiä viranomaisia, et voi sillai olla meidän kanssa ihan normaalisti ja jutella, nii on huomannu et se on tärkeätä.

Haastatteluissa koettiin myös tärkeäksi, että nuorelle kerrotaan heti alussa, että etsivän nuorisotyön tarjoama apu on täysin vapaaehtoista, eikä etsivä nuorisotyö ole varsinainen viranomaistaho, joka velvoittaisi nuorta mitenkään.

Tämä edesauttaa nuorta lähtemään ensimmäiselle tapaamiselle etsivän nuorisotyöntekijän kanssa.

H2: Ensin se, että ku etsivä työ ei oo mikää viranomaistaho se ei sinänsä vaadi sult mitää se on vapaaehtosta siihe osallistuu ja ne lähtökohdat et jotai lähetää tekemää on ne nuoren omat lähtökohat. Ei oo mitää sellasta et mä vaatisin joltai jotai.

Ensimmäisessä tapaamisessa kohtaaminen elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa tulee haastatteluiden mukaan olla turvallinen ja kiireetön, jotta nuori haluaa jatkossakin osallistua etsivän nuorisotyön tarjoamaan palveluun. Ensi tapaamiset voi sisältää nuoren kanssa tutustumista ja keskustelua nuorta kiinnostavista asioista.

H5: No, siis puhumalla tai siinä vaiheessa, kun sit saadaan sitä niiku ensin tietenki vähän eka niiku kesytellään siinä et ylipäätään tuntuu turvalliselta meidän kanssa jutella ja kertoa asioista, että kyl se niiku monesti vaatii ihan semmosta tutustumista enneku päästään niihi asioihin. Toki on poikkeuksiakin, jotka sit heti avautuu kaikesta, mutta useimmiten se on sitä että ei sieltä heti.”

Ensitapaamisella nuoreen tutustumiseen ja jään murtamiseen haastatteluista nousi esille myös tapaamisen vienti erilaiseen ympäristöön, jonka nuori voi kokea helpommaksi itselleen. Esimerkiksi ensi tapaaminen voi tapahtua lenkillä tai kahvilassa. Tärkeintä ensitapaamiselle kuitenkin on, että nuori saadaan paikalle kasvotusten.

H1: Yleensä oon lähteny sillä et lähetää tyylii ihan vaa kahestaa kävelee ulos et sitä kautta saadaa sitä jäätä murrettuu et kuha päästää sielt omast himast vähän ees ulos kävelee ni se jo auttaa usein jotain ja sitte ihan lähetää siitä pikkuhiljaa eteenpäin esim kauppa ja kahvilaa istumaa.

Elämän kolhimien NEET-nuorien kanssa työskentelyn eteneminen on heidän elämäntilanteessaan pitkälti kiinni nuoren omasta toimintakyvystä. Kohtaamisessa korostuu ilmapiiri, jossa nuorella on tunne siitä, että käsiteltävissä asioissa edetään sitä mukaan, kuinka hänen omat henkiset resurssinsa ja valmiudet sen mahdollistaa. Prosessin eteneminen saattaa siis olla hyvinkin hidasta

H5: Myö kyl aika paljon niiku tehhä sitä ihan semmosta niiku, että ehkä yrite-tään just luoda sitä semmosta niiku, oloa sille nuorelle siinä vaiheessa, sillä lailla et ei oo niiku mitään hätää. Ehkä enemmänki niin päin et sitku susta siltä tuntuu. Niiku että ehkä se et ei pidä pitää kiirettä sen nuoren kohalla. Et se saattaa joskus kestää puol vuottakin, että se on vaa sitä et moi mite menee, iha ok, onks sitä tai tätä. Et ennenku se lähtee. Et se on sellasta kesyttelyä ja kiireettömyyttä et ei meil oo taikasauvoja siihen.

Haastatteluissa nousi esiin myös se, kuinka motivointi itsetutkiskeluun voi edesauttaa elämän kolhiman NEET-nuoren osallistumista etsivän nuorisotyön tarjoamaan palveluun. Keskustelun kautta nuori voi alkaa ymmärtämään ja tunnistamaan todellisia tuen tarpeitaan itse ja tämän jälkeen tarttumaan palvelun tarjoamaan apuun.

H3: Motivointi on niiku ensimmäinen et kerrotaan niiku ihan niitä asioita et missä me pystytään niitä tukemaan ja auttamaan kyl se aika usein niiku ku keskustellaa näistä asioista että muunmuassa tälläsisten asioiden parissa me toimitaan ja tuetaan palveluiden piiriin ni kyllä siellä sit moni nuori tunnistaa että itteasassa raha asioita tai et mun pitäski hakea kouluun tai mun pitää selvittää mun omaa toimeentulotukea tai etsiä uutta asuntoa et kyllä sielt nuoret tunnistaa niitä asioita et toi koskettaa niiku mua et mä voisinki ehkä sulta saada tuen siihe asian saavuttamiseksi.

Haastatteluiden pohjalta voidaan siis todeta, että ensikontaktin merkitys elämän kolhimille NEET-nuorille on hyvin suuri. Onnistunut ensimmäinen yhteydenotto motivoi nuorta tarttumaan mahdollisuuteen ottaa tuki vastaan. Työskentelyä ei voida kuitenkaan kyseisen kohderyhmän kanssa aloittaa heti, sillä usein tutustuminen ja ”kesyttely” vie melko kauan aikaa, ennen kuin varsinaiseen tuen tarpeeseen voidaan vastata.

5.1.2 Kohtaaminen motivointivaiheessa

Elämän kolhimat NEET-nuoret tarvitsevat haastatteluiden mukaan motivointia, vaikka etsivän nuorisotyön palvelun alkuvaiheessa heillä saattaakin olla motivaatiopiikki, joka on saanut heidät alun perinkin mukaan toimintaan.

H5: Kyllähän ne tarttis sitä motivointia. Mut ku eihän ne oo monestikkaan hirveen motivoituneita siinä vaiheessa niiku, tai ne saattaa olla siinä vaiheessa kun ne tulee et niil on se pieni motivaatiopiikki kyllä, et sillon ne niiku on valmiita siihen että he antaa jonkun niiku auttaa. Että yleensä ne kun meillekin tulee jotakin kautta se nuori niin sillon on ehkä olemassa se pieni motivaatio.

Elämän kolhimilla NEET-nuorilla motivaation puutteen lisäksi motivaatioon vaikuttaviksi tekijöiksi nousi myös uskon puute omiin kykyihin ja pärjäävyyteen elämässä.

H6: Joo. No ensinnäkin tarvitsee. Usein on jonkinlaista motivaation puutetta, tai sit on puutetta siihen et uskoo omiin kykyihinsä ja omaan pärjäävyyteen.

Elämän kolhiman NEET-nuoren kohtaamisessa motivoinnin kannalta koettiin tärkeäksi, että nuori kokee suhteen etsivään nuorisotyöntekijään luotettavaksi. Kuten kontaktivaiheessakin, motivointi vaiheessa tärkeää on edetä nuoren asettaman tahdin mukaisesti. Etsivä nuorisotyöntekijä ei voi heti aloittaa esittämään toimenpiteitä, joita pitää tehdä, vaan nuoren kanssa tutustutaan ja luodaan luottamuksellinen suhde, ennen kuin itse motivointi prosessi voi alkaa.

H6: Ja must tuntuu, että jotenki paras menetelmä siihen on ensinnäkin se meidän välinen luottamussuhteen rakentaminen. Se ettet voi vaan tulla ulkopuolelt sanomaan et nyt pitää tehdä jotain vaan ensin rakennetaan se meidän välinen suhde. Ja sitten vasta motivaatiota täytyy alkaa rakentaa.

Haastatteluista nousi esille, että yksi edellytys motivoitumiseen on usko siihen, että palvelusta on henkilökohtaisesti hyötyä osallistuvalla yksilölle. Tällöin palvelun vastaanottajalle ei synny veloitteen tunnetta, vaan palveluun osallistutaan omasta tahdosta ja sisäisen motivaation johtamana. Etsivän nuorisotyön jatkuvuuden kannalta tämä motivointi on erittäin tärkeää, koska velvollisuuden tunteesta palveluun osallistuminen voi johtaa siihen, että osallistuminen keskeytyy motivaation puutteen takia. Pakko sekä velvollisuus tulee korvata ratkaisukeskeisillä keskusteluilla, joilla lähdetään kartoittamaan nuoren tulevaisuuden kuvaa ja sitä, miten tulevaisuus voi sisältää ja kuinka sinne päästään.

H4: Ja jotkut jutut jää vaan kesken, jos sen perustana on velvollisuudentunto tai pakko. Kyl se täytyy sillain ratkaisukeskeisesti löytää, että mitä siellä on joskus vaikka mahdollisesti viiden vuoden päästä, tai kahdenkin vuoden päästä, että onks siellä jotain sellasta, mitä sä ajattelisit, jos sulla ois taikasauva. Ja sit niitä pieniä tavoitteita, että mitä kautta me päästään eteenpäin ja annetaan tsäänssille mahdollisuus.

Motivaation syntymisen kannalta haastatteluiden mukaan elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa kannattaa lähteä liikkeelle niistä vahvuuksista ja mielenkiinnonkohteista, joita nuorella jo valmiiksi on. Tämä madaltaa kynnystä lähteä mukaan palveluun ja tällöin herättelee motivaatiota jatkaa palvelun piirissä.

H6: Ja ehkä niiku parasta on lähteä jostakin, mikä toista kiinnostaa. Ja mikä on vahvuus. Vaikka joku harrastus tai joku semmonen. Ja sit lähtee niiku laajentamaan sitä muille elämän osa-alueille.

Jokaisessa haastattelussa esiin nousi keskustelun merkitys. Keskusteluilla elämän kolhimille NEET-nuorille pyritään herättämään sisäistä motivaatiota saada oma elämä hallintaan. Itsetutkiskelemaan pohdintaan ohjaavilla kysymyksillä pyritään saamaan elämän kolhima NEET-nuori pohtimaan syvällisesti omaa tilannettaan, jolloin havahtuminen siihen, mitkä asiat tulisi saada järjestykseen mahdollistuu.

H2: Se on niiku sellai havahtumisen ja motivoimisen hetki, ku nuori tiedostaa sen oman tilanteen, tai sit se just et kertoo niist mahdollisuuksista, ku ne ei tiää mitä mahdollisuuksi on ni sitku niit alkaa vähän avaamaa ni motivaatio saattaa löytyy sitä kautta.

Tulevaisuusteema nousi elämän kolhiman NEET- nuoren motivointivaiheen kohtaamisessa suureksi osa-alueeksi. Keskusteluissa elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa pyritään nykyisten asioiden käsittelyn lisäksi myös moti-voida nuori miettimään omaa tulevaisuutta ja kaikkia mahdollisuuksia, joita hänellä tulevaisuuden kannalta on ja mitä kyseinen yksilö olisi valmis kokeilemaan ja mihin hänellä ei vielä omat valmiudet riitä.

H5: Kyllähän niiku sellasilla tulevaisuuskeskusteluilla yritetään viedä niiku sitä asiaa siitä hetkestä sinne eteenpäin. Et vaikka ei luoda mitään paineita et nyt sä oot kohta opiskelemassa tai sä oot töissä, mut ehkä vähä sitä niiku aina vähän myös keskustelullakin. Et sieltä poimitaan niitä asioita mitä se nuori sanoo. Et ois kiva vaik joskus tehdä sitä tai tätä, nii sit tartutaan niihin ja välillä mietitään niitä. Et joskushan sie voit olla niiku tuolla. Et ehkä se sellanen tulevaisuuskeskustelu, ja semmonen niiku, ei ainakaan niiku se siinä asiassa niiku rypeminen niin niiku, mut tottakai niistä asioista keskustellaan, ja katotaan millaisia mahdollisuuksia niiku on.

Tulevaisuusteema uppoutuu keskusteluihin esimerkiksi ajattelemalla itseään ja niitä vahvuuksia, asioita ja kykyjä, joita on saatu vahvistettua ja selvitettyä, jotta tulevaisuudessa olevaan tilanteeseen on päästy. Tämä ajattelumalli luo toivoa ja motivaatiota siihen, että asiat saadaan yhdessä järjestykseen ja tulevaisuudessa asiat ovat paremmin.

H5: Nii, ja sitten se et vaik nuori kokis ite sillä hetkellä sen, että ei hän nyt pysty tähän, et siel voi olla kaikenlaisia asioita. jotka pitää selvittää ennen et pääse vaikka sinne seuraavalle levelille, mut siitä huolimatta mietitään jo sitä että nää asiat on jo niiku saatu eteenpäi et tällasta on sit täällä.

Motivoinnin kannalta kohtaamisessa tärkeäksi nousee edellä mainittu kiireettömyys. Nuorelle annetaan aikaa kerätä luottamusta ja herätellä motivaatiota, jolla palveluun sitoudutaan.

H3: Motivointi on mun mielestä etsivässä työssä se kaiken ydin ja se että se työntekijä antaa sille nuorelle sitä aikaa et se nuori saa kerättyä sitä luottamusta ja sitä motivaatiota.

Motivoinnin kannalta haastatteluista tärkeimmiksi nostoiksi löytyivät kohtaamisen kiireettömyys, luottamuksellisuus, yksilön vahvuuksien tukeminen ja positiivisen, mutta realistisen tulevaisuuden miettiminen. Myös itsetutkiskeluun ohjaava dialogi nähdään tärkeäksi motivaation luojaksi, sillä oman tilanteen selkeytyminen itselleen on yksi tärkeä kulmakivi elämänhallinnan kehittämisessä.

5.1.3 Kohtaaminen työskentelyvaiheessa

Haastatteluista nousi esille, että vaikka työskentely elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa eroaa yksilökohtaisesti, samankaltaisuuksia kohtaamisista löytyy melko paljon. Elämän kolhimilla NEET-nuorilla tukea tarvitaan usein hyvin monessa asiassa. Heillä tuen tarve on paisunut hyvin suureksi ja normaali arki ja sen sisältämät rutiinit voivat olla ensimmäisiä asioita, joita pitää alkaa yhdessä työstämään, jotta suurempien asioiden pariin voidaan paneutua tulevaisuudessa.

H5: Musta tuntuu et aika monella se tuen tarve on aika suuri aika lailla joka asiassa sillä hetkellä. Siinä vaiheessa, kun puhutaan näistä elämän kolhimista nuorista, niin se tuen tarve on jo tosi suuri. Se saattaa olla joillakin olla se tuen

tarve sellasta ihan päivittäistä, ihan siinä arjen hoitamisessa, syömiset ja unirytmit ja kaikki.

Perusasioiden hoitamisesta voidaan prosessin edetessä siirtyä laajempiin arjen- ja elämänhallinnallisiin asioihin. Arjen toimiessa voidaan alkaa pohtimaan erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja sitten, kun nuorella resurssit riittävät, voidaan siirtyä miettimään yhdessä opiskelumahdollisuuksia, töitä tai työpajatoimintaa. Työskentely etenee siis rappusmaisesti askel kerrallaan. Pienistä perusasioista suurempiin kokonaisuuksiin.

H1: Ihan sitä normi arkea yritetään saada uuestaan rakennettuu, sit ettimään just niitä omia mielenkiinnon kohteita ja lähtee kokeilee esimerkiksi just jotain harrastuksiin tai muuta. Tai sit just jossai vaihees aina yritetään aina kattoo et olisko mitää työpajatoimintaa tai töitä tai opiskelumahdollisuuksiin, et sit just alkaa kattoo niiku laajemmin sitä kaikkee ku olla päästy vähän eteenpäin siinä prosessissa.

Työskentelyvaiheessa etsivän nuorisotyön rinnalla kulkeva työote nousee erittäin tärkeäksi. Elämän kolhima NEET-nuori tarvitsee hyvin paljon tukea ja kannustusta, jotta hän kykenee aloittamaan asioiden hoitamisen itsenäisesti. Työskentelyn alkuvaiheessa rinnalla kulkeminen saattaakin haastatteluiden mukaan olla jopa nuoren puolesta asioiden hoitamista, mutta samalla rohkaista siihen, että tulevaisuudessa hän kykenee hoitamaan asioita ensin etsivän kanssa ja sitten itsenäisesti. Etsivä nuorisotyöntekijä voi myös kirjaimellisesti kulkea elämän kolhiman NEET-nuoren rinnalla esimerkiksi palveluihin mukaan tuen tarpeesta riippuen.

H5: No siis toki myö noissa asioissa autetaan ja rinnalla kuljetaan hyvin paljon. Niin paljon kun vaan pystytään. Toki myö ei koskaan voida yhen nuoren kohalla luvata sitä, että me nyt ollaan aamusta iltaan käytettävissä. Mut sit se saattaa se alku ollakkin hyvin tiivistä. Voi olla et saatetaan ihan konkreettisesti auttaa selvittämään lääkäriasiat ja raha-asiat ja asuntoasiat ja yhdessä varata niitä aikoja. Myö saatetaan jopa siinä vaiheessa heidän puolesta soittaa niitä aikoja jos siltä tuntuu, että nuori ei siihen pysty ite.

Haastatteluissa työskentelyä yhdessä nuoren kanssa korostetaan paljon. Työskentelyn sisältö liittyy palveluissa, kuten Kelassa ja TE-palveluissa asioimiseen, erilaisten aiheiden ja asioiden tekemiseen ja käsittelyyn, palveluihin yhteydenottoihin, sekä tavoitteiden asettamiseen tulevaisuuden kannalta.

Kaikkia näitä etsivä nuorisotyöntekijä tekee yhdessä nuoren kanssa rohkais-
ten häntä itsenäiseen toimintaan, vaikka työskentelyn alkuvaiheessa etsivä
nuorisotyöntekijä saattaakin hoitaa osan nuoren asioista hänen puolestaan.

H6: Mut se työskentely sisältää nimenomaan sitä yhdessä asioiden tekemistä,
asioimista yhdessä kaikennäköisissä palveluissa. Et nimenomaan tehään näitä
asioita yhdessä. Soitellaan paikkoihin ja lähetellään sähköposteja, tavataan ih-
misiä ja muuta. Sit toki myös sitä keskustelua ja yhdessä niitten tavoitteitten
asettamista ja semmosta. Toisillemme tutuiks tulemista ja luottamussuhteen
luomista. Sanoi et aika laidast laitaan kaikkea.

Itsenäistymisen ajatus ilmenee haastatteluista siten, että yksi konkreettinen
tuen tarve elämän kolhimilla NEET-nuorilla on motivaatio lähteä hoitamaan
omia asioitaan. Kohderyhmän nuoret tarvitsevat ulkoista motivointia asioiden
hoitamiseen ja omaan aktiivisuuteen, jossa etsivä nuorisotyöntekijä toimii mo-
tivoijana ja aktiivisuuden herättäjänä.

H6: Mut yleensä se tuen tarve liittyy semmosiin niiku et kaipaa sitä et joku
ihan kädestä pitäen näyttää miten asioita tehdään. Monilla on myös vaikeeta
saada aikaseks asioita, tyyliin just nimenomaan sit se et joku siin potkii per-
seelle ja on siin mukana tekemässä ja sanomassa et hoidetaan tää asia nyt
eikä huomenna.

Haastatteluissa rinnalla kulkeva työmalli nousee usein esille, mutta myös etsi-
vän nuorisotyön palveluohjauksellinen työote on vahvasti esillä. Yhdeksi konk-
reettiseksi tuen tarpeeksi nousi tarve päästä erilaisten palveluiden piiriin. Et-
sivä nuorisotyöntekijä pyrkii yhdessä nuoren kanssa kartoittamaan tuen tar-
peen ja siihen vastaavan palvelun, johon nuori voidaan ohjata. Palveluohjauk-
sessa ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että nuori vain työnnetään etsivän nuoriso-
työntekijän toimesta palveluun, vaan etsivä nuorisotyöntekijä kulkee palveluun
ohjauksessakin nuoren rinnalla.

H2: Siis niiku konkreettisin juttu on se et on tullu esille et tarvis jotain palveluu,
oli se nyt vaik mielenterveyspalveluu, ni ei riitä se et sanoo et hei no ota yh-
teyttä sinne ja hae sit apuu tuolta, et niiku sanois vaa et mistä sitä löytyy.
Vaan se et ensin sitä käydään vähän yhdessä läpi sitä hommaa et mitä se tar-
kottaa ja et voinko tilata sulle jo ajan sinne ja mennää yhdessä. Se on sit sitä,
että mennää sit vaikka käsikädessä se ensimmäiset kerrat sinne palveluun.

Kaiken kaikkiaan konkreettinen työskentely vaatii elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa suurien kokonaisuuksien pilkkomista ja käsittelyä. Työskentely alkaa pienistä asioista, joilla saataisiin nuoren arjenhallintaa normalisoitua, jotta hänen koulutus- ja työelämän ongelmiin voitaisiin paneutua jatkossa.

H3: On niiku semmosella oikeasti elämän kolhimalla nuorella ni siellä on käytännössä laitettu koko paketti niin sanotusti remonttiin.

Etsivä nuorisotyö kohtaa nuoria, joilla jokaisella on yksilölliset tuentarpeensa tai syynsä tulla etsivän nuorisotyön tarjoamiin palveluihin. Haastatteluista nousi erilaisia näkökantoja siihen, eroaako elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa työskentely muista nuorista vai ei.

H1: No eroaa! kyl mä koen et ku mulla on niitä just näit neet nuorii ja sit niiku muita asiakkaita ni eroo tosi paljon. et niiku muitten asiakkaiden kanssa se on oikeestaan välil vaa sellasta ns hengailua ja saattaa välil olla vaa selladsta et joku soittaa ja kysyy jotai ja se on sillä ohi.

Toisena näkökulmana nousi esille, että työskentely elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa ei varsinaisesti eroa muusta kohderyhmästä, mutta työskentely voi kestää heidän kanssaan pidempään. Kuitenkin tuen tarve on palveluun hakeutumisen taustalla kohderyhmästä riippumatta. Ainoa ero kyseisen haastateltavan mukaan on se, että jotkut asiakkaista eivät varsinaisesti jää asiakkaiksi, vaan ohjauskertoja voi olla vain yksi, jonka kautta nuori saa ratkaisun ongelmaansa.

H4: Ei se kaava oikeastaan eroa silleen. Siinä mielessä eroaa, että meillä on etsivässä työssä näitä, jotka on nopeasti ohjauksella ja neuvonnalla käymässä, eivätkä jää meidän asiakkuuteen niin sanotusti. Eivät jää edes kuu-kausiksi, vaan se on aika nopeasti ratkastu. Jos opintonsa keskeyttää jaa oteetaan yhteyttä, niin saattaa olla nuorella olla jo oma suunnitelma siitä mitä hän tekee. Niin ei hän sillon tarvii meitä.

Seuraavan haastateltavan näkemys tukee edellistä ajatusta siitä, että työskentelyn kaava ei eroa pitempiäaikaisissa asiakassuhteissa. Haastateltava nostaa myös esille, kuinka NEET-nuori termi on lokeroiva ja etsivässä nuorisotyössä haastateltavan mukaan ole tärkeää lokeroida nuoria eri lokeroihin.

H2: Ei sit sillee pysty sillee sanoo et NEET-nuoret ois niiku yks lokero ja nää nuoret ois toinen. Emmä lähtis sitä hirveesti erottelee. Et etsivän asiakasryhmä ylipäättää on ainaki tääl meillä sellasta vahvaa tukea tarviivaa nuorta.

Elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa työskennellessä etsivän nuorisotyöntekijän tulee muistaa, että motivaation määrä saattaa kesken työskentelyn vaihdella. Työskentely ei aina etene sovittujen ja suunniteltujen raamien mukaisesti ja tällöin motivaatio voi nuorella laskea huomattavasti. Etsivä nuorisotyöntekijä voikin haastatteluiden mukaan vastata kyseiseen tilanteeseen nostamalla aiempia onnistumisen kokemuksia, joita yhdessä nuoren kanssa työskennellessä on tapahtunut. myös etsivän nuorisotyön kannustava työote korostuu motivaation ylläpitämisessä.

H2: Tota motivaation ylläpitäminenähä välil se on sellasta aaltoilua, että jos tulee epäonnistumisia tai joku asia ei meekkää ihan nii ku o suunnitellu, nii sit se taas voi olla että tarvii sitä motivointia sit enemmän, mut sit taas onnistumisen kokemukset tai se et ne on niiku jo iso juttu et nuoren kanssa on jonku yhen asian siit elämästä jonku pikkupalikan hoidettuu. Se on jo sellai et siin vaihees se kannustus tekee jo sen selväks sille nuorelle et hei kato mitä me tehtii, kato mitä sä teit et saitha sä tänki asian hoidettuu, et ei se seuraavakaa asia oo tän kumbosempikyl sä tänki saat tehtyy, elikkä niiku tarvii sellasta kannustusta ja et tekee näkyväksi myös niitä steppejä mitä se nuori on saanu jo tehtyä.

Motivaation ylläpitämisessä onnistumisien lisäksi on hyvä palata myös yhdessä asetettuihin tavoitteisiin. Kartoitus siitä, mitä on saatu aikaan ja miten se vaikuttaa tulevaisuuteen ja etenemiseen kohti omia tavoitteita ovat tärkeitä teemoja, joita etsivä nuorisotyöntekijä ja elämän kolhima NEET-nuori voivat yhdessä pohtia. Etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välinen yhteyden pito nähtiin myös tärkeänä motivaation ylläpidon kannalta. On siis suositeltavaa, että nuoren kanssa vaihdetaan kuulumisia ja ollaan läsnä nuorelle, vaikka varsinaisia akutteja asioita ei sillä hetkellä olisikaan. Tällöin nuori ei etäänny etsivän nuorisotyön palvelusta.

H6: Miten ylläpidän motivaatiota työskentelyvaiheessa. Noh, varmaan nimenomaan pitää usein tuoda esille niitä yhdessä laatimia tavoitteita, ja asetelmia, joita on tehty yhdessä. Että tonne suuntaan ollaan menossa ja näitä juttuja tehdään, että sinnepäin päästäs etenemään. Ja myös se sellanen niiku, et pitää sen ihmisen tarpeeks lähellä, et ei tapahtus sellasii katoamisii, et muistaa

pitää sen tiiviinä sen asiakassuhteen. Muistaa kysellä kuulumisia vaikkei sil hetkel ois akuutisti mitään.

Yhteydenpitoon etsivä nuorisotyöntekijä voi kontaktinoton tapaan käyttää erilaisia tapoja. Nuoren kanssa voidaan vaihtaa kuulumisia puhelimitse, sosiaalisessa mediassa tai tekstiviesteillä ja viestintäpalveluilla kuten Whatsappilla. Myös työskentelyn tavoitteellisuus nähdään yhtenä motivaatiota ylläpitävänä tekijänä. Silloin kun työstetään asioita yhdessä asetettuja tavoitteita kohti, niin silloin keskitytään vain siihen mitä ollaan tekemässä. Kaikki muu voidaan sopia erikseen.

H3: Tavataan riittävän usein, ollaan yhteydessä, aina ei välttämättä tarvii sitä tapaamista, mutta pidetään yhteyttä esimerkiksi sen sosiaalisen median kautta Whatsappin kautta, kysellään kuulumisia. ne voi olla sellasia arkisia pikkujuttuja. Mutta sitten ehkä juuri se sellainen säännöllisyys, että se että puhutaan paljon asioista, että miten kannattaa tehdä et tuodaan sitä todellista sisältöä eikä vaan harrasteta. Että harrastamisaika on aina sellainen oma aikansa.

Henkilökemia koettiin kaikissa haastatteluissa tärkeäksi niin elämän kolhimien NEET-nuorien kanssa työskennellessä, kuten kaikessa muussakin kohtaamis-työssä, jota etsivä nuorisotyö tekee. Nuorelle voidaan esimerkiksi löytää juuri hänelle sopiva työntekijä, jos henkilökemia hänen kanssaan syntyy paremmin.

H5: On varmasti paljonkin. Niiku varmaan ihan kaikkialla, mut meitäkin on erilaisia persoonia. Meitähän on monta etsivää täällä, niin joskus saatetaan jopa miettiä, että hei se on tän tyyppinen nuori, että teillä vois natsata tosi hyvin tai olla jotain yhteistä.

Henkilökemia nähtiin myös lähteenä kunnioittavalle ja arvostavalle vuorovai-
kutukselle etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välisessä dialogissa. Etsivä nuorisotyöntekijä kohtaa nuoren kunnioittavasti, vaikka nuoren tausta olisi mikä tahansa.

H4: Kyllä sillä varmaan on. Että kahden ihmisen välillä välittyy sellanen arvostus ja kunnioitus, josta mä niiku lähen, olit sä tehny mitä tahansa niin sä oot ihmisenä edelleenkin niiku mulle kohdattavissa oleva lähimmäinen, niin se on tärkeätä.

Vaikkakin kohtaaminen on kunnioittavaa ja arvostavaa on etsivän nuorisotyöntekijän kuitenkin oltava nuorelle rehellinen ja aito oma itsensä. Etsivä nuorisotyöntekijä kertoo totuuksia nuorelle, jos nuori selvästi uskoo väärään informaatioon. Tämä on osittain myös osa nuoren kunnioittamista ja arvostusta, että hänelle ollaan rehellisiä ja vääriä uskomuksia voidaan oikaista.

H3: Koen. Se on kohtaamisessa on tärkeitä että työntekijä on kuitenkin ammatillinen ja osaava tyyppi mutta ei unohda sitä omaa persoonaansa ja tälle. Ollaan kuitenkin aikuisten ihmisten kanssa tekemisissä, että ollaan kuitenkin aitoja ja rehellisiä. Jos nuori sanoo jostain asiasta puuta heinää, niin kyllä me sanotaan, että ei se mene näin.

Etsivää nuorisotyötä tehdään vahvasti oman persoonan ja ammatillisuuden kombinaatiolla. Haastatteluiden pohjalta voidaankin sanoa, että henkilökemia etsivän nuorisotyöntekijän ja elämän kolhiman NEET-nuoren välillä edistää työskentelyä huomattavasti, koska asiakassuhde, jossa osapuolet tulevat hyvin toimeen keskenään on toimiva ja avoin.

Luottamussuhteen luominen alkaa heti kontaktivaiheesta. Kun yhteys nuoreen on saatu, etsivä nuorisotyöntekijä voi alkaa etsimään nuoren puheesta asioita, joista hän voi löytää yhteistä keskusteltavaa. Esimerkiksi yhteiset kiinnostuksen kohteet ovat erinomainen tapa luoda dialogia ja auttaa luottamussuhteen rakentumista dialogin kautta.

H5: Toistan nyt varmaan taas itseäni, mutta se että siinä vaiheessa, kun siihen nuoreen tutustuu, niin sieltä rupee löytymään niitä asioita mitä nuori kertoo itsestään, niin hyödyntää niitä sitten keskusteluissa. Kun löytyy jotain sellasta keskustelun aihetta, niin aina käytetään sitä, vaikka kalastusta tai jotain mistä lähetään höpöttelemään. Harvoin heti aletaan keskustelemaan niistä ongelmista, vaan ensin käydään jotain muuta keskustelua. Aina kysytään mitä kuuluu ja muuta.

Tärkeänä nostona luottamussuhteen luomisesta haastatteluista nousi esiin työntekijän rooli ja sen vaikutus luottamussuhteen luomisessa. Etsivä nuorisotyöntekijä voi avata jonkin verran keskustelussa omaakin elämäänsä ja mielipiteitä astuen hieman yli ammattilaisen roolista, mutta raja tulee kuitenkin muistaa työskentelyn aikana työntekijän ja kaverin välillä. Näin kohtaamisessa syntyy molemmin puolista vuorovaikutteista dialogia.

H1: Pitää pitää se tietty raja, et asiakas ja työntekijä rooli siinä. Mut kuitenkin kyl mä oon huomannu et ku itekki vähän omia mielipiteitä ja sitä omaa elämää tietyssä mittakaavassa avaa, ni kyl se luo sellasta tiettyä luottamusta ja sellasta molempipuolista hyvää dialogia siihen. Et ei oo ite vaa sellanen juro et en kerro omasta elämästä mitää ja kuuntelen vaan sun ongelmia.

Eräs haastateltava nostaakin dialogisuuden kohtaamisen ytimeksi. Läsnäolo, aito kiinnostus nuoresta, kiireettömyys sekä kuuntelutaito nouseekin tärkeimmiksi rakenteiksi luottamussuhteen luomisessa. Ajan merkitys nousee taas esille työkaluna, jolla on eniten merkitystä elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa työskentelyyn.

H3: Se keskustelu ja se dialogisuus on nimenomaan sitä kohtaamisen ydintä, mikä on tosi tärkeä. Kyllä mä sanoisin ihan samaa noitten nuorten aikuisten, ku pienten lasten kanssa, että kyllä se läsnäolo on tärkeä siinä kohtaamisessa. Että me todellakin kohdataan aidosti sitä nuorta. Meillä ei saa olla kiire. se aika on se paras työkalu tällästen nuorten kanssa työskentelyyn. meidän pitää olla läsnä ja osata kuunnella, ei vaan puhua ja tuottaa sitä meidän omaa tietomäärää, mikä meiltä löytyy korvien välistä työntekijältä.

Luottamussuhteen ylläpitämisestä nousi esiin samoja teemoja, kun luottamussuhteen rakentamisesta. Asiakassuhteen avoimuus ja turvallisuus nostettiin yhdessä haastattelussa esille. Keskustelussa edetään nuoren lähtökohdat huomioiden.

H5: Kyllähän se varmaan on niin että kun se suhde syntyy pikkuhiljaa, niin kyl lähän siinä se sellanen tietynlainen turvallinen olo tulee, kun sanon sille et sie voit kertoa ihan mitä vaan tai olla kertomatta. Että ei oo mitään hätää. Kyllä se oma puhekin on siinä iso osa sitä, ja se mitä sille nuorelle sanoo. Ei siihen mitään taikasanaa oo, toiset nuoret luottaa helposti ja toiset ei luota koskaan keneenkään.

Toinen haastateltava nostaa etsivän nuorisotyöntekijän astumisen työroolin ulkopuolelle tärkeäksi keinoksi ylläpitää luottamussuhdetta elämän kolhimaan NEET-nuoreen. Dialogin tulee olla aitoa ja oikeasti kiinnostunutta toisen elämästä. Ihminen ihmiselle-kohtaaminen onkin erittäin tärkeää, jotta luottamus asiakassuhteessa kasvaa ja säilyy.

H4: No siis aitous on. Että periaatteessa mä esiinnyn myös ihmisenä hänelle. Että mulla ei ole sellasta työroolia, että mä olen niiku aidon olosesti, ja aika satasella on oltava kiinnostunut siitä hetkestä missä ollaan.

Luottamussuhteen kannalta nuori siis kohdataan työskentelyn eri vaiheissa melko samalla tavalla, mutta tavoitteisiin tähdäten ja edistysaskelia ottaen. Pääpiirteitä luottamussuhteelle ovatkin dialogisuus, läsnäolo, kuuntelu sekä kiireettömyys.

Elämän kolhimalla NEET-nuorella on yleensä useita asioita, jotka vaativat työstöä etsivän nuorisotyöntekijän ja muiden ammattilaisten kanssa. On siis selvää, että työskentely heidän kanssaan voi kestää pitkään tuen tarpeesta riippuen. Työskentelyssä ja sen kestossa voi olla useita tekijöitä, miksi työskentely vie aikaa. Nuori voi poistua palvelusta ja tulla takaisin etsivän nuorisotyön vapaaehtoisuuden myötä, joka puolestaan voi hidastaa työskentelyn tavoitteisiin etenemistä.

H5: No siis se voi kestää vuosia. On meillä useempia vuosia joidenkin nuorten kohdalla se yhteistyö. Se saattaa olla sellasta että se nuori tulee ja se lähtee jossain vaiheessa johonkin työtoimintaan tai muualle ja sit se tulee kohta uudestaan. Nää on usein niitä nuoria, jotka putkahtelee sitten takasinkin.

Työskentelyn aikajanalla on kuitenkin huomioitavaa etsivän nuorisotyöntekijän rooli. Aluksi työskentely voi olla erittäin tiivistä ja vain etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välistä keskustelua. Myöhemmin nuoren ollessa valmis, hän voi alkaa siirtymään toisiin tarvittaviin palveluihin etsivän nuorisotyöntekijän avustamana. Tällöin työskentely nuoren kanssa jatkuu, mutta etsivän nuorisotyöntekijän rooli voi vähentyä nuoren asioiden hoitamisessa.

H4: Se voi olla monesta vuodesta puoleentoista, pisimmät on tällasia 2,5v mittasia tuttavuuksia, mutta se tarkoittaa että siinä jänassa se minun rooli on jäänyt niiku pienemmäksi. Elikkä henkilö on saanut ite kiinni niitten palvelujen piiristä, ja suunnitelmat aukee eri tavalla siinä vaiheessa. Että vaihtelee sekinkyllä. Mut on pidempikestosempia, tottakai.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välinen yhteydenpito katkeaa, vaan etsivä nuorisotyöntekijä kulkee yhä nuoren

rinnalla tarjoten tukea tarvittaessa ja kysellen kuulumisia. Haastateltava nostaa esiin, että kuka muuten kulkisi elämän kolhiman NEET-nuoren rinnalla tässä tilanteessa, jos ei etsivä nuorisotyöntekijä. Seuraavassa vuoropuhe-
lussa X= haastattelija ja H4= haastateltava.

X: Ja on se varmaan ihan tavoitteen mukaistakin, että se rooli pikkuhiljaa pienenee?

H4: Joo ja siihen jäädän rinnalle. Koska kuka tässä systeemissä muuten jää. Josset oo jälkihuollon piirissä, niin sullahan jää kaikki.

X: Joo sehän on vissii näiden kanssa se ongelma, että sitä rinnalla kulkemista ei tapahdu missään muualla.

H4: Joo kun sä jäät oppilaitoksesta pois niin jää terkkarit ja kuraattorit ja kaikki muut pois. Ja sama muualla. Niin kuka siinä on enää siinä pitkässä janassa mukana. No mahdollisesti etsivä nuorisotyö. Se on se pinti.

Työskentelyn kesto on myös vahvasti riippuvainen yksilöstä. Jotkin nuoret voivat saada tarvitsemansa tuen yhdestä tapaamisesta, mutta elämän kolhimien NEET-nuorien kanssa erään haastateltavan mukaan työskentely ei välttämättä voi kestää alle vuotta, mikäli hän on hyvin syrjäytynyt ja jumittunut kotiinsa.

H2: No se nyt riippuu ihan taas ihmisestä. Yleensä on ollu sellast et on ollu iteksee jo kotona useempii vuosii, et niitten kanssa se polku voi olla vähän pitempi. No alle vuodessa ei välttämättä hyvinki syrjäytyneen ihmisen kanssa saa asioita kondiksee, mut sanotaako nyt no riippuu ihan ihmisestä, et no puolest vuodesta kolmeen vuoteen tai enemmän.

Työskentelyn kestoa ei voida tarkasti määrittää, mutta yleisesti elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa työskentely koetaan pidempiaikaiseksi kuin muun etsivän nuorisotyön kohderyhmän. Haastatteluidemme perusteella työskentelyn kestosta voidaan todeta, että työskentely kestää puolesta vuodesta noin kolmeen vuoteen.

5.1.4 Kohtaaminen lopetusvaiheessa

Kysyttäessä haastateltavilta, kuinka he lopettavat asiakassuhteen NEET-nuorten kanssa, vastasivat he seuraavasti:

H6: Siinä vaiheessa, kun se nuori on sen kuntonen, että se voi lähteä opiskelemaan tai työkokeiluun, niin siitä asiasta on jo pidemmän aikaa puhuttu. Mutta että ei me sitä mitenkään lopeteta vaan että moikka, vaan yleensä se on heidän kohallaan sellanen prosessi. Että aletaan puhumaan ja sitten vähän niiku tökitään sinne. Että jos ensin on soitettu niitä lääkäriaikoja, niin aletaan sanomaan, että hei siehän voisit ite hoitaa sen. Sit ne tavallaan niiku kasvaa siitä pois, että ne ei enää tarvii sitä tukea niin paljon.

H4: Joskushan sen päättää nuori itse. Sen vapaaehtoisuuden pohjalta. Hän tulkkaa sen niin, että tää on tässä tai se hiipuu vaan pois. Ne ovat omia tarinoita. Mutta mä en oikeestaan koe päättäväni niitä, vaan tulee tilanne, ettei ole akuutimpaa tarvetta, mutta nuori tietää, että oon olemassa. Että se portti jää auki, ja on aina mahdollisuus palata vaikka vuoden päästä kuvioon.

H6: Aika moninaisesti sit käytännössä et voi olla et sit ihan viestitse tai puhelimitse puhumalla käytännössä päättyy se asiakassuhde, tai sit ihan kasvotusten tapaamalla. Mut sit se on tavallaan se varmistus, että nuori on lähtenyt johonkin eteenpäin ja vaikuttaa siltä et alkaa sujua se homma. Kysyy siltä itseltään et onko tarvetta meikäläiselle enää, mihin yleensä vastaus on sit ei. Ja sit aina jättää sen oven auki, et okei, mä oon edelleen olemassa, et jos tulee sellanen fiilis nii laita viestiä tai soita niin mä autan kyllä.

H2: Että ku nuoren kanssa on päästy siihe tilanteeseen et se ei tavallaa tarvii sua oikeestaa muutaku et vaik voi soitella satunnaisesti et miten menee jos sitäkää. Niin sitä, että ku tuntuu siltä, että asiat on nyt sellases jamas että tähän on hyvä tää asiakkuus päättää, ni oon esimerkiks nuoren kanssa käyny läpi että mitä ollaa tehty ja missä ollaan nyt ja että onko jotai sellasta, missä kaipais vielä tukea ja apua. Ja jos ei ni se on sit vähän niiku siinä et hienoa, kiitos ja siitä jatkas niiku matkaa eteenpäi. Mut aina kuitenkin tulee sanottua, että jättää tavallaa se ovi auki, et jos joskus tulee viel jotain ni ota sit yhteyttä.

H2: Joskushan on myös niin, että vaikka sitä yhteyttä pitäis ni se asiakkuus niiku kuihtuu pois. Et sä enemmäkki seuraat sitä nuoren elämää ja meininkiä ja jos näyttää siltä, että se jatkuu hyvin ja ne yhteydenotot vähenee, mitä ny aina välil kyselee että miten menee. Ni jos se vastailee et hyvin menee ja tääl mä ny opiskelen ja tätä ja tätä, et ei tarvii sen kummempaa lopetusta.

H3: Se päätetään yhdessä tuumin. sitä ei saa lopettaa sillain niiku seinään, koska usein jos se asiakkuus loppuu kuin seinään niin se ei ole työntekijästä välttämättä lähtösin, vaan meillä on asiakkaissa on tyypillinen piirre osassa sellainen että he saattavat kadota, heitä ei enää tavoiteta.

Työskentelyn yksilöllisyyden pohjalta haastatteluista nouseekin esille asiakassuhteen päättämistä koskeva epävarmuus esille. Etsivä nuorisotyöntekijä ei

voi olla henkilökohtaisesti varma, että nuoren kanssa työskentely olisi täysin saavuttanut päätöspisteensä ja tuen tarve olisi täytetty. Nuoria saattaa tulla takaisin palvelun piiriin tai etsivä nuorisotyöntekijä voi löytää heidät jalkautuvassa työssä uudestaan. Itsenäistyminen asioiden hoitamisessa kuitenkin nähdään yhtenä merkinä siitä, että tuen tarve alkaa laskemaan ja asiakassuhteen mahdollinen päättäminen alkaa lähestyä.

Seuraava haastateltava tukee edellistä näkemystä siten, että siinä vaiheessa, kun nuori kykenee hoitamaan asioitaan omatoimisesti ja etsivä nuorisotyöntekijä on alkanut astumaan sivuun, on hyvä aika alkaa mahdollisesti päättämään asiakassuhdetta. On mahdollista, että etsivä nuorisotyöntekijä joutuu sanoittamaan nuorelle, että hänellä on riittävä osaaminen pärjätäkseen itsenäisesti. Yhteys nuoreen kuitenkin tulee jättää avoimeksi siten, että nuoren on helppo ottaa yhteyttä, jos tuen tarve johonkin muuhun ongelmaan nousee myöhemmin hänen elämässään.

H6: Siinä vaiheessa, kun nuori ei enää tarvitse sen työntekijän apua vaan todetaan että sä pärjät ilman. Sä voit kysyä aina, jos tulee jotain muuta. Sitteen on tietysti koska nuoret on niin erilaisia, että jotkut nuoret tarvitsevat apua kaikessa. Sillo työntekijän on käytettävä sitä sellasta omaa tilannetajua siinä, että on sanotettava, että sä pärjät kyllä, minun ei tarvitse tehdä sinun kanssa kymmenennettä kertaa toimeentulotukihakemusta me ollaan jo tehty se yhdeksän kertaa, sä pärjät tästä eteenpäin ja osaat varmasti tehdä itekin.

Nuori voi myös itse tuoda sen esille, että asiakassuhde on tullut päätökseen. Nuori siis ilmoittaa etsivälle nuorisotyöntekijälle mahdollisen jatkopolun löytyttyä, että tarvetta etsivälle nuorisotyölle hänen kohdallaan ei enää ole. Nuoret saattavat myös jäädä etsivän nuorisotyön piiriin ilman varsinaista tavoitteellisuutta, jolloin etsivän nuorisotyöntekijän on ohjattava keskustelua siihen, että palvelusta irtautumista on suunniteltava.

H6: Nimenomaan se et on joku jatkopolku löytynyt, ja et nuori usein itse sanottaa sitä et mulle ei oo tällä hetkellä enää tarvetta. Toki on myös sellasia nuoria, jotka kiinnittyy etsivään työhön vähän liiaksikin, ja haluis vaa hengailla ja käydä kahvilla vähän loputtomasti. Et joskus joutuu vähän rajaamaan. Et sulla on nyt tää ja tää tilanne niin ollaan saavutettu ne tavoitteet niin työskentelylle ei oo enää niin tarvetta. Mut useimmiten nuori itse tulee myös siihen lopputulokseen et tämä riitti kiitos.

Etsivän nuorisotyön työskentelyprosessi elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa voi olla hyvin syvällinen. Työskentely usein kestää pitkään ja käsiteltävät asiat ovat hyvin yksityisiä. Tämä näkökulma nousi haastatteluista esille siten, että haastateltava kertoi, että työ on luonut jopa ystävyksiä prosessin jälkeen yksityiseen elämään ja sosiaaliseen mediaan. Tällöin nuori itse ilmoittaa, että työskentely voi loppua, mutta yhteydenpito voi jatkua kuulumisten vaihtamisen muodossa.

H4: Hän ilmasee sen. Sanallistaa sen, että siivet kantavat ja ilmaa on alla. Ja näkee sen kuvion. Hitsin hienoja ystävyksiäkin jää sinne yksityiselle ja somen puolellekin saattaa siirtyä ammattiuran aikana. Mikkelissäkin. Ja se on mukava ajatella, että jossain vaiheessa oli hankalampaa, mutta elämä on reilasaan ainakin tällä hetkellä.

Asiakassuhteen päättämisen ajankohta on yksilöllisesti vaihteleva toimenpide, jota ei voi ennalta suunnitella. Asiakassuhde päätetään yhdessä silloin, kun työn tavoitteellisuus loppuu.

5.2 Etsivän nuorisotyön haasteet NEET-nuorten kohtaamisessa

5.2.1 Haasteet kontaktivaiheessa

Kontaktivaiheeseen liittyy luonnollisesti haasteita koskien NEET-nuorten tavoittamista ja ensikontaktin luomista. Suurimmaksi haasteeksi etsivät nuorisotyöntekijät tuovat ilmi haastatteluissa sen, että usein nuoreen ei syystä tai toisesta saada luotua kontaktia. Usein passiiviset ja viranomaisvastaiset NEET-nuoret jättävät vastaamatta etsivän nuorisotyön kontaktinottoyrityksiin, jolloin ensikontakti jää kokonaan tekemättä. Tällöin jää pitämättä myös ”myyntipuhe”, jonka avulla useimmiten etsivän nuorisotyön tuen tarpeessa olevat nuoret saadaan tehokkaasti osallistumaan etsivän nuorisotyön tarjoamaan toimintaan.

H6: No nimenomaan se, että tota se haastavin asia on saada yleensäkkään kiinni. Että koen et meillä on ihan hyvä niiku prosentti, ei oo siis mitään lukua, mut et se, jos mä saan niiku puhelimen päähän ja hän on työskentelyn tarpeessa, niin todennäköisesti saan sovittua myös tapaamisen kyllä. Et on niiku ihan sillai merkityksellinen osuus nuoria, joita ei vaan yksinkertaisesti saa puhelimen päähän, ei vastaa viestiin tai ei reagoi kirjeeseen tai muuta. Niin tota

on haastavinta sitten keksiä, että mitä niitten kanssa sitten tekis. Kun osa jää työskentelyn ulkopuolelle.

Kohderyhmän nuorten passiivisuus ja viranomaisvastaisuus eivät kuitenkaan synny tyhjästä, vaan taustalla voi olla aiempia huonoja kokemuksia muista palveluista, joiden vuoksi asiakassuhteen käynnistyminen pelkän puhelinsoi-ton avulla on haasteellista.

H6: Joo no haasteena on tietty se et yleensäkkää saa kontaktii, mut myös seki jonkiverran et on nuoria, jotka on niin äärimmäisen passivoituneita, ja ehkä myös viranomaisvastaisia tai semmosta. Et on huonoja kokemuksia ehkä muista palveluista, ja sen takia sitten puhelimitse on tosi vaikeeta saada ees sitä ensimmäistä tapaamista sovittua. Et jos nuorella ei itsellään ole niiku min-käänlaista motivaatiota oman elämäntilanteen muuttamiseen, niin sekin on yleensä todella vaikeaa yhdellä puhelulla tavoittaa.

Puhelinnumero voi olla ainoa etsivän nuorisotyön vastaanottama nuorta koskeva tieto, jolloin ainoa kanava tavoittaa nuori on puhelimitse. Jos nuori sattuu tällaisessa tapauksessa olemaan vastahakoinen vastaamaan yhteydenottoihin, jää hän väistämättä etsivän nuorisotyön tavoittamattomiin.

H1: No siis oikeestaan se et jos se nuori ei vastaa, ni se sit oikeestaan on, ku sit se on paha mennä ku meillekkää ei oikeestaan voi hirveesti esim ne ketkä mjulle on tullu tietoo ni ei oo saanu osotteita antaa ni sit se on ollu vähä vaikeeta.

H4: Sitä että siihen ei vastata, tai siihen ei reagoida. Se on se haaste. Joutuu alkaa miettiä, kun keinot loppuu, niin alkaako konstit.

Ensikontaktin luomiseen kuitenkin liittyy muitakin ongelmia kuin mahdollinen viranomaisvastaisuus tai motivaation puute. NEET-nuorten omaamasta, yhteiskunnan normeista poikkeavasta elämäntilanteesta johtuva epäsäännöllinen päivärytmi voi myös olla esteenä ensikontaktin syntymiselle.

H3: Monia nuoria ei varmaan juuri sen takia tavoita, että se yö on päivä ja päivä yötä, että se päivärytmiikka saattaa olla sellanen ettei yksinkertaisesti saada mätsättyä.

Kontaktin luomisen voi estää myös yksinkertaisimmillaan etsivän nuorisotyön vastaanottaman, nuorta koskevan informaation virheellisyys tai sen vanhentuneisuus.

H2: Haastehan on myös se, et kaikist ei oo siis ees puhelinnumeroa mitä esimerkiksi meille tulee tietoa, et voi siis olla vaa nimi ja osote ja eihän sitä tiiä et onks se osote pätevä vaiko ei.

Tavoittamiseen liittyvien haasteiden lisäksi haastatteluista käy ilmi myös etsivän nuorisotyön taustalla olevan vapaaehtoisuuteen perustuvan työskentelyn varjopuoli. Moni nuori jättää osallistumatta tarjottuun toimintaan, koska ei joko koe sitä itselleen hyödylliseksi, tai ei omaa sisäistä motivaatiota asioidensa hoitamiseen. Etsivän nuorisotyön vapaaehtoisuuteen pohjautuva työote sotii näissä tapauksissa toimintaa itseään vastaan.

H5: No siis ehkä justiin se, kun tää perustuu kuitenkin vapaaehtoisuuteen, ja monesti nuori tiedostaakin sen ja se on semmosta et meillä ei oo minkäänlaista niiku velvottavaa siinä niin se saattaa olla et se menee aika lailla nuoren fiiliksen mukaan se, että koska se motivaatio siihen yhteistyöhön on ja koska ei, niin se saattaa olla hyvinkin hidasta ja semmosta, että luodaan sitä suhdetta niiku moneen kertaan. Että se on niiku et nyt tää käynnistyy, ja sit tuleekin taas se semmonen että vähän katoilee. Tai vaihtuu vähän numerot tai muuta että se ei oo niin semmosta tasasta se, että kun se suhde lähtee niiku, tai lähdetään sitä luomaan, niin se ei tarkota sitten sitä, että nyt tää tästä käynnistyy, vaan sitä saatetaan sen yhen nuoren kohalla käynnistellä moneen kertaan ja eri numeroista. Kyllä siinä sellasia haasteita on, että se ei aina ihan niiku ihan yksöllä käynnisty.

Edellä mainittujen haasteiden lisäksi kontaktivaiheen haasteeksi koetaan haastateltujen keskuudessa luottamussuhteen syntymisen vaikeudet. Luotettavan aikuisen ja rinnallakulkijan rooli ei ole helppo, varsinkaan kun luottamussuhdetta luodaan usein passiivisen ja varovaisen NEET-nuoren kanssa.

H6: Se saattaa kestää pitkäänki se, että niiku että se nuori kokee, että tää on iha ok tyyppi ja tää ei oo tästä katoamassa mihinkää ja tän kaa on ihan turvallista jutella ja muuta että ehkä se on enemmän sitä sellasta niiku turvallisuuden tunteen luomista iha alkuun ja sit siitä pikkuhiljaa sit.

5.2.2 Haasteet motivointivaiheessa

Motivointivaihe koettiin haastateltujen keskuudessa erityisen haastavaksi, osan mielestä jopa kaikkein haastavimmaksi. Motivointivaihetta jarruttamassa koettiin olevan työskentelyn alkuvaiheessa nuoren vastaanottamasta informaatiotulvasta ja valintojen määrästä johtuva ahdistus.

H6: Mut sit monesti, jos alkaa hirveesti puhumaan siitä et siehän voisit hakee jo sinne kouluun tai tehdä sitä ja tätä nii se voi olla et ne sitten ahistuu, että ei ne pysty ja ei ne halua, ja sit se loppuu se yhteistyö siihen. Et se pitää hoitaa sillä lailla varovasti, et ei oo mitään hätää ja ei oo mikään kiire.

Motivointivaiheessa tulee haastattelujen perusteella eteen myös tilanteita, joissa nuori ei koe toimintaa itselleen hyödylliseksi, eikä täten motivointi onnistu. Jos nuorelta puuttuu sisäinen motivaatio, työskentely ei onnistu pelkän velvollisuudentunteen tai ulkoisen motivaation varassa.

H4: Jos ajatellaan että teenkö minä jotakin, niin mullahan täytyy syntyä jotakin omakohtaista uskoa siihen, että tämä tuottaa minulle jotakin hyötyä tai tuottaa minulle hyvää. Mut jos sitä ei ole, niin pakon sanelemana me teemme velvollisuudentunnosta jotain, mutta siinä on aina eri maku.

5.2.3 Haasteet työskentelyvaiheessa

Haastatteluiden perusteella työskentelyvaiheen haasteiden koettiin olevan suurilta osin seurausta resurssien puutteesta. NEET-nuorten kanssa työskentelyssä merkittävänä osa-alueena on nuoren arjen ja arkirytmien muovaaminen yhteiskunnan normeihin sopivaksi. Työskentelyn haasteena onkin usein jo pelkkä normaalin päivärytmien ylläpitäminen.

H5: Sit jos on nuori, joka tulee ihan vaan perusasioissa, harrastus tai kouluasioissa, niin voidaan vaan sopia tapaaminen tässä näin. Niin onhan se tosi paljon nopeempaa. Mut sit sellasen elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa joutuu miettimään esimerkiksi mihin aikaan päivästä sie voit tavata sen nuoren, että onko se ees jo herännyt. Kyllähän se on erilaista. Muiden nuorten kanssa ei tarvii huomioida samalla tavalla asioita, tai ihan niin laajasti.

Vuorokausirytmien ylläpitämisen lisäksi elämän kolhimilla NEET-nuorilla tuen tarve kohdistuu myös muihin arjen perusasioihin, kuten syömiseen, siivoamiseen ja palveluissa asiointiin. Etsivät nuorisotyöntekijät eivät koe pystyvänsä vastaamaan tuen tarpeen laajuuteen, sillä resursseja tai mahdollisuuksia jatkuvaan vierellä kulkemiseen ja arjen tukemiseen ei yksinkertaisesti ole.

H6: Musta tuntuu et aika monella se tuen tarve on aika suuri aika lailla joka asiassa sillä hetkellä. Siinä vaiheessa, kun puhutaan näistä elämän kolhimista nuorista, niin se tuen tarve on jo tosi suuri. Tuntuu että ne tarvii ne nuoret siinä vaiheessa paljon enemmän sitä tukea, kun mitä myö pystytään edes antamaan. Se saattaa olla joillakin olla se tuen tarve sellasta ihan päivittäistä, ihan siinä arjen hoitamisessa, syömiset ja unirytmit ja kaikki. Mut eihän myö tietenkään pystytä sitä sellasta iha niin tiivistä rinnalla kulkemista tekemään. Mut se tarve siinä vaiheessa ois kyllä joittenkin kohalla sitä, että lähtis ihan siitä, että miksi on tärkeätä niiku syödä aamupala tai ottaa lääkkeit, tai ylipäätään syödä niiku oikeesti enemmän, ku kerran viikossa. Eli siis tosi perusasioita.

Elämän kolhimien NEET-nuorten ongelmien kirjon laajuuden vuoksi ongelma-kohtien korjaaminen ja asioiden opettelu jää usein pintapuoliseksi, sillä kaikkea ei ole mahdollista käydä läpi edes pidempiaikaisten asiakkuuksien kohdalla. Pidempiaikaisten asiakkuuksien kohdalla haasteita liittyy myös työskentelyn ja motivaation ylläpitämiseen. Pitkäaikainen työskentely voi keskeytyä tai katketa kokonaan nuoren päättäessä lopettaa asiakassuhteen.

H6: No tota, yleensä ne jotka on haastavimmissa tilanteissa niin silloin se luottamussuhteen luominen kestää kauemmin, ja asiakkuudet yleensäkin on pidempiä. Tuntuu myös, että he keillä on kaikista haastavimmat elämäntilanteet niin ne asiakassuhteet saattaa olla sellasii, et niis on sellasii katkosvaiheita, et nuori katoaa ja mä en saa kiinni enää. Mut sit ne palaa uudestaan. Mut siis tosiaan pidempikestosia asiakkuuksia, ku sitten sellasia joilla on ehkä kevyemmän tuen tarve.

5.2.4 Haasteet lopetusvaiheessa

Lopetusvaiheen haasteisiin lukeutui haastatteluiden perusteella se, tuleeko asiakassuhdetta edes tietoisesti lopettaa, vai tulisiko sen ennemmin antaa loppua luonnollisesti silloin, kun toiminnalle ei ole enää tarvetta.

H2 No, se onki haastavaa. Joskus se asiakkuussuhde ihan vaan päättyy, siis et nuori katoaa. Mutta siis tavallaan se sellanen optimaalinen tilanne miten se päättyy tai päätetään, on sellanen et nuori kun on johonkin ohjautunut, vaikka koulutukseen, ja sitten hetken aikaa siinä rinnalla vielä kulkee, ja siinä vähän seurailee että miten on lähtenyt käyntiin. Tykkääkö olla ja näin.

Etsivien nuorisotyöntekijöiden mielestä asiakassuhde tulisi päättää yhteisen päätöksen perusteella niin, että sekä työntekijä että nuori itse kokevat sen tarpeelliseksi. Kuitenkin etsivän nuorisotyön asiakkaiden koetaan tyypillisesti lopettavan työskentelyn omaehtoisesti ilmoittamatta, jolloin työskentely päättyy kuin seinään. Tällöin ei voida olla varmoja nuoren tilanteesta ja siitä, onko työskentely saatu toivottuun päätökseen ja ovatko toiminnan tavoitteet täyttyneet.

H3: Se päätetään yhdessä tuumin. sitä ei saa lopettaa sillain niiku seinään, koska usein jos se asiakkuus loppuu kuin seinään niin se ei ole työntekijästä välttämättä lähtösin, vaan meillä on asiakkaissa tyypillinen piirre osassa sellainen, että he saattavat kadota, heitä ei enää tavoiteta.

Vaikka työskentelyn ennenaikainen päättyminen nuoren omasta tahdosta joutuksen koetaan haasteena, on joskus ongelmana tehdyn työn vaikutuksen arvioiminen lopetusvaiheessa. Koskaan ei voida olla täysin varmoja siitä, onko toivottuun tulokseen päästy, ja onko nuori valmis ottamaan vastuun asioistaan ilman etsivän nuorisotyön tukea. Nuoren kokiessa olevansa kykenevä huolehtimaan itsestään ilman tukea, etsivän nuorisotyön tulee antaa hänelle siihen mahdollisuus, ja ottaa tarvittaessa etäisyyttä tai päättää asiakassuhde kokonaan.

H5: No ei me voida sitä ikinä 100% sanoa, että se on valmis, joskus ne tulee tosiaan takasinkin tai ne näkee tuolla jossain pyörimässä. Mutta kyl se on luonnollista sille nuorellekin että ne alkaa ottaa sitä etäisyyttä eikä enää pyydä joka asiassa sitä apua vaan alkaa hoitaa ite niitä asioita. Yleensä ne on sellasia että ihan kaikki paperien täyttämiset ja tukien hakemiset on sellasia että tarvii tukea, mutta sit kun rupeekin ne asiat hoitumaan itestään niin kyllä sen huomaa siitä nuoresta itestään. Ja tottakai mitä enemmän se alkaa ottaamaan ite sitä vastuuta asioista niin tottakai me heti tartutaan siihen, että siehän ootkin ite hoitanut. Sellasta tilanteenlukua. Mut ei myö koskaan voida sitä tietää. Myöhän voidaan luulla, ja se nuorikin saattaa sanoa että on valmis, mutta se ei meekkään sinne työpajalle. Ei sitä voi varmaks tietää.

Ennenaikaisesti päättyneiden asiakassuhteiden vastapainona ovat kuitenkin liian pitkään jatkuvat asiakassuhteet, ja nuoren liiallinen kiinnittyminen etsivään nuorisotyöhön. Näissä tapauksissa nuori ei osaa irtautua toiminnasta, vaikka olisikin jo kykenevä pärjäämään ilman etsivän nuorisotyön tukea. Toiminta koetaan mieluiseksi, ja toiminnasta katoaa tavoitteellisuus. Näissä tapauksissa voidaan joutua asiakassuhde päättämään etsivän nuorisotyön aloitteesta.

H6: Toki on myös sellasia nuoria, jotka kiinnittyy etsivään työhön vähän liiaksi-kin, ja haluis vaa hengailia ja käydä kahvilla vähän loputtomasti. Et joskus joutuu vähän rajaamaan. Et sulla on nyt tää ja tää tilanne niin ollaan saavutettune tavoitteet niin työskentelylle ei oo enää niin tarvetta.

Haastatteluiden perusteella lopetusvaiheen haasteiksi voidaan todeta olevan toiminnan riittävän keston ja sen tavoitteiden saavuttamisen arvioiminen. Työn tarpeessa olevat nuoret yliarvioivat omat valmiutensa, jolloin asiakassuhde lopetetaan nuoren aloitteesta liian aikaisin. Näissä tapauksissa voidaan toiminnan vapaaehtoisuuden olevan osasy työn haasteellisuuteen. Kuitenkin joskus etsivän nuorisotyön tarjoama tuki koetaan asiakkaiden keskuudessa liiankin mielekkääksi, jolloin työskentelystä ei haluta irtautua.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Tulokset tiivistettynä

Etsivän nuorisotyön työskentelyprosessissa kohtaaminen on keskiössä jokaisessa prosessin vaiheessa. Ensimmäisellä puhelinsoitolla tai erityisen toimivaksi kanavaksi koetulle Whatsapp-viestillä luodaan ensikontakti, joka toimii perustana koko työskentelylle, ja määrittää usein koko prosessin onnistumisen. Toiminnan matalan kynnyksen koetaan haastateltavien keskuudessa

olevan toimiva keino NEET-nuorten houkuttelemiseksi etsivän nuorisotyön piiriin, ja erityisesti ensitapaamisessa tulee muistaa kiireettömyys ja kärsivällisyys. Haasteiksi prosessin alkuvaiheessa koetaan kohderyhmän nuorten tavoittaminen ja varsinaisen ensikontaktin luominen. NEET-nuoriin liittyviksi haasteiksi kerrottiin nuorten motivaation puute ja huonoista kokemuksista johtuva viranomaisvastaisuus, sekä normeista poikkeava vuorokausirytm. Muiksi haasteiksi lukeutui puutteellinen informaatio ja yhteystiedot, toiminnan vapaaehtoisuudesta johtuva veloitteen puute, sekä vaikeudet luottamussuhteen syntymisessä.

Motivointi koetaan haastateltujen keskuudessa isoksi osaksi elämän kolhimien NEET-nuorten kohtaamisessa. Kohderyhmän nuorilla motivaation puutteen todetaan usein johtuvan myös uskon puutteesta itseensä ja omiin kykyihinsä. Motivoinnissa onnistumisen edellytyksinä pidetään toimivaa luottamussuhdetta nuoreen, sekä sitä, että nuori kokee itse hyötyvänsä toiminnasta. Nuoren kokiessa toiminnan itselleen hyödylliseksi kokee hän sisäistä motivaatiota asioidensa hoitamiseen, joka toimii kannustimena pakkoa tai velvollisuuden tunnetta merkittävästi tehokkaammin. Tällöin hän todennäköisimmin näkee eniten vaivaa ja ponnistelee tilanteensa parantamiseksi. Myös keskustelun ja dialogin merkitys sekä itsetutkiskelemaan pohdintaan ohjaaminen koettiin tärkeäksi motivointivaiheessa. Haasteiksi motivoinnissa nousi haastatteluissa esille sisäisen motivaation puute tilanteissa, joissa nuori ei koe toimintaa itselleen hyödylliseksi. Lisäksi työskentelyn alkuvaiheessa nuoren vastaanottama valtava informaation ja vaihtoehtojen määrä koettiin tekijänä, joka saa pahimmillaan nuoren ahdistumaan ja menettämään jo aluillaan olevan motivaatiopiikin.

Työskennellessä NEET-nuorten kanssa haastateltavat kokevat usein tarpeelliseksi lähteä liikkeelle arjen perusasioista, jotka eivät elämän kolhimilla NEET-nuorilla usein ole hallussa. Arjen rutiineja ei juuri ole, ja tuen tarve on todella laaja. Kun arjen perusasioiden kanssa työskentely on edennyt riittäväälle tasolle, voidaan alkaa keskittyä muihin asioihin, kuten koulu- ja työpaikkojen etsimiseen. Työskentelyn kuvataan etenevän porrasmaisesti askel kerrallaan. Etsivän nuorisotyöntekijän rinnalla kulkijan rooli korostuu työskentelyvaiheessa, jossa nuori tarvitsee tukea yksinkertaistenkin asioiden hoitamisessa, kuten puheluiden soitossa, ajanvarauksissa, kaupassa käynnissä ja

kodin siisteyden ylläpitämisessä. Työskentelyn ajatuksena on kuitenkin se, että pyrkimys on hoitaa asioita yhdessä nuoren kanssa, eikä nuoren puolesta. Itsenäisyyteen aletaan rohkaista siinä vaiheessa, kun nuoren koetaan pystyvän huolehtimaan itse asioistaan, ja tuen tarve on vähentynyt. Keskusteltaessa työskentelyvaiheesta nousi haastatteluissa esille rinnalla kulkemisen mallin lisäksi myös palveluohjauskeskeisempi työote, jossa etsivän työntekijän rooli on ohjata nuori muiden palveluiden ääreen, mutta toimii kuitenkin tukena muihin palveluihin siirtymissä. NEET-nuorten kanssa työskentely koettiin osan haastatelluista mielestä erilaiseksi kuin muun etsivän nuorisotyön kohderyhmän kanssa työskentely, sillä elämän kolhimien NEET-nuorten kohdalla asiakkuudet ovat lähes poikkeuksetta pidempiä, ja työskentely keskittyy enemmän elämänhallinnallisiin asioihin. Osan mielestä taas työskentely ei eroa kohderyhmien välillä. Etsivässä nuorisotyössä tärkeiksi työvälaineiksi luettiin oma persoona, keskustelutaidot ja aito dialogi, kuuntelutaito sekä molemminpuolinen luottamus. Myös henkilökemia koettiin olevan merkitystä työskentelyssä. Haastateltujen keskuudessa työskentelyvaiheen haasteiksi nousi yhteiskunnan normeihin soveltuvan päivärytmin ylläpito ja arjen pyörittäminen. Päivittäisen arjen tukemiseen ei ole riittävästi resursseja, ja jatkuva vierellä kulkeminen koetaan mahdottomaksi. Elämän kolhimien NEET-nuorten tuen tarpeen kirjon laajuuden vuoksi aikaa ei riitä kaikkien tarpeellisten asioiden opetteluun ja läpi käymiseen, jolloin asiat opitaan vain pintapuoliseksi. Lisäksi pitkäaikaisissa asiakkuuksissa vaihteleva motivaation määrä voi pahimmillaan aiheuttaa asiakassuhteen hetkellisen katkeamisen tai kokonaan ennenaikaisen loppumisen.

Lopetusvaiheessa nousi haastatteluissa esille asiakkuuden lopettamisen ajankohta ja se, kuinka voidaan arvioida sitä, milloin työskentely on saatu päätökseen. Etsivä nuorisotyöntekijä ei voi olla koskaan täysin varma siitä, olisiko asiakkuutta vielä syytä jatkaa. Usein nuori kokee itse tuen tarpeen päättyneen, mutta joskus etsivän nuorisotyöntekijän tulee sanoittaa tilanne nuorelle ja kertoa nuoren olevan valmis itsenäisyyteen. Asiakassuhdetta päätettäessä tulee kuitenkin tehdä selväksi se, että kaikesta huolimatta ovi takaisin etsivän nuorisotyön piiriin on auki. Etsivän nuorisotyön prosessin lopun koetaan olevan yksilöllisesti määritettävä, ja työskentely päätetään vasta kun sen tavoitteellisuus loppuu. Haasteiksi lopetusvaiheessa nousee nuoren vääristynyt kä-

sitys omasta pärjäämisestä. Nuori saattaa kokea olevansa valmis itsenäisyyteen, ja voi päättää työskentelyn koska tahansa niin halutessaan. Nuoren koikiessa työskentelyn tarpeettomaksi, tulee etsivän nuorisotyön antaa hänelle tilaa ottamalla etäisyyttä, ja luottamalla nuoren arviointikykyyn. Toiseksi ääripääksi kerrotaan tilanteet, joissa nuori ei omasta hyvästä tilanteestaan huolimatta osaa irtautua toiminnasta, vaan jää roikkumaan etsivään nuorisotyöhön ilman tavoitteellista työskentelyä. Etsivästä nuorisotyöntekijästä halutaan lähinnä juttelu- tai kahviseuraa, eikä todellista työskentelyä enää tapahdu.

6.2 Johtopäätökset.

Tulosten perusteella kontaktivaiheessa kohtaamisen ja siihen liittyvät ammatilliset taidot korostuvat. Ensikontaktin luominen elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa on haasteellinen vaikean tavoitettavuuden takia. Etsivät nuorisotyöntekijät kokivat Whatsapp-viestintäpalvelun toimivimmaksi kanavaksi tavoittaa elämän kolhimia NEET-nuoria, koska viesteihin vastaamisen kynnys on matalampi kuin puheluihin. Tämän viestintäpalvelun käyttö ei myöskään kuluta puhelimen saldoa, jota kaikilla elämän kolhimilla NEET-nuorilla ei välttämättä ole. Etsivät nuorisotyöntekijät käyttävät eri kontaktinottokanavia samaan aikaan siten, että ne tukevat toisiaan. Tarkoituksena on, että yhteys nuoreen saadaan kanavasta riippumatta ja sopia ensimmäinen tapaaminen, jossa etsivä nuorisotyöntekijä ja nuori tapaavat kasvotusten.

Kasvotusten tapaaminen on ensiaskel sitoutumiseen. Ensimmäisellä tapaamisella luottamussuhde alkaa rakentumaan keskustelun ja tutustumisen kautta. Elämän kolhiman NEET-nuoren ensikohtaamisessa korostui vapaaehtoisuus sekä rauhallinen eteneminen. Etsivä nuorisotyöntekijä antaa nuorelle aikaa sekä tilaa ja on aidosti kiinnostunut nuoresta, joka puolestaan tukee elämän kolhiman NEET-nuoren sitoutumista etsivän nuorisotyön palveluun ja uskoa siihen, että palvelusta on hänelle henkilökohtaista hyötyä.

Vapaaehtoisuus madaltaa nuoren kynnystä vastata etsivän nuorisotyöntekijän tarjoamaan palveluun, mutta samalla se on riskitekijä vastaamatta jättämiseen. Vapaaehtoisuuden pohjalta nuori voi jättää vastaamatta etsivän nuorisotyön tarjoamaan palveluun kokonaan ilman seuraamuksia. Tämän takia ensikontaktissa tarjotun tuen esittely ja kiinnostuksen herättäminen on tärkeää.

Työskentelyn lähestyessä prosessin lopetusvaihetta etsivän nuorisotyöntekijän rooli elämän kolhiman NEET-nuoren elämässä pienenee porrasmaisesti. Etsivä nuorisotyöntekijä siirtyy rinnalla kulkijasta vierestä katsojan ja tarpeen tullen rinnalla kulkijan rooliin, kunnes voidaan todeta, että työskentelyä ei voida kokea enää tavoitteelliseksi.

Asiakassuhteen lopettamisen ajankohtaa ei voida tarkasti määrittää aaltomaisen tuen tarpeen takia. Työskennellessä voidaan kokea, että tavoitteisiin on päästy, mutta vastoinkäymisestä tai muusta syystä tuen tarve ilmenee uudelleen tai sen tilalle on syntynyt kokonaan uusi asia, jossa nuori tarvitsee tukea. Asiakassuhde päätetään aina yhdessä, mikäli se on mahdollista.

Tulosten pohjalta asiakassuhteen päätökseen voidaan nimetä kolme eri päättämismuotoa:

- Työntekijälähtöinen asiakassuhteen päättäminen
- Nuorilähtöinen asiakassuhteen päättäminen
- Itsestään hiipuva asiakassuhteen päättyminen

Työntekijälähtöisessä asiakassuhteen päättämisessä etsivä nuorisotyöntekijä sanoittaa nuorelle, että tavoitteisiin on päästy ja asiakassuhteen tavoitteellinen työskentely on saatu päätösvaiheeseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yhteydenpidon tulisi loppua etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välillä kokonaan, sillä etsivä nuorisotyöntekijä ja nuori voivat vaihtaa kuulumisia varsinaisen asiakassuhteen päätyttyä.

Nuorilähtöisessä asiakassuhteen päätöksessä nuori tuo etsivälle nuorisotyöntekijälle esille, että hän ei koe enää tarvetta etsivän nuorisotyön tarjoamalle palvelulle vaan kokee pärjäävänsä itsenäisesti.

Itsestään hiipuvassa asiakassuhteen päätymisessä yhteyden pito hiipuu nuoren itsenäistyessä ja lopulta muuttuu kuulumisten vaihtamiseksi ja nuoren itsenäiseen toimintaan.

6.3 Tutkimustulosten pohdinta

Kunnioittavalla ja arvostavalla kohtaamisella mahdollistetaan luottamuksellisen suhteen luonti etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren välille, joka puolestaan edesauttaa työn jatkuvuutta. (Alanen 2014, 26.) Haastatteluista nousseet tulokset ovat yksimielisiä siitä, että luottamussuhde, jota lähdetään rakentamaan ensisoiosta asti, luo perustan koko etsivän nuorisotyön prosessille ja sen onnistumiselle elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa. Haastatteluista menetelmällisyys jäi selkeästi avoimen ja rehellisen ihmisen ihmiselle keskustelun varjoon. Dialogi, jossa etsivä nuorisotyöntekijä astuu oman ammattilaisen roolinsa ulkopuolelle ja avaa myös rajoitetusti omia mielipiteitään ja elämäänsä luo arvostuksen tunnetta elämän kolhimalle NEET-nuorelle.

Tuloksista ilmeni myös, että kohtaaminen koetaan etsivässä nuorisotyössä koko työn perustaksi. Kohtaamista tapahtuu etsivän nuorisotyön prosessin kaikissa vaiheissa. Kohtaaminen ilmenee läsnäolona, kuuntelemisena, aitona kiinnostuneisuutena nuoresta ja kiireettömyytenä. Kiireettömyys kiteytyikin yhdeksi etsivän nuorisotyön tärkeimmäksi työkaluista elämän kolhimien NEET-nuorten kanssa työskentelyssä.

Vainulla Etelä-Savossa -selvityksen mukaan nuorten näkökulmasta yhtenä pääsääntöisenä ongelmana palvelujärjestelmässä on sen kasvottomuus ja sen puutteellinen kyky kohdella ihmisiä yksilöinä. Tämä ongelma voi johtua monista inhimillisistä tekijöistä niin asiakkaan kuin asiakaspalvelijan tai työntekijän kohdalla. (Miettinen & Pöyry 2015.) Haastatteluiden tuloksista voidaan todeta, että tähän ongelmaan etsivä nuorisotyö vastaa hyvin. Henkilökemian vaikutus otetaan huomioon jo silloin, kun tieto nuoresta saapuu etsiville nuorisotyöntekijöille. Ennen kontaktia etsivät nuorisotyöntekijät voivat työyhteisössä pohtia, kenen persoona voisi sopia parhaiten kyseisen nuoren kanssa toimimiseen. tarpeen tullen nuoren kanssa toimivaa työntekijää voidaan myös vaihtaa.

Etsivän nuorisotyön rinnalla kulkeva kannustava työote toimii vastavoimana palvelujärjestelmän kasvottomuudelle. Haastatteluista nousikin esille, että rinnalla kulkeminen on harvinaista muissa palveluissa, kun etsivässä nuorisotyössä.

Simonen (2019) tutkimus ”Mä koitan itse selviytyä kaikesta” osoitti, että NEET-nuoret toivovat oman hyvinvointinsa kannalta kohtaamista, arvostamista sekä rinnalla kulkevaa työtettä. Tutkimuksemme tulokset puolestaan osoittavat, että etsivät nuorisotyöntekijän vastaavat hyvin NEET-nuorten tarpeisiin arvostavalla kohtamisellaan. Etsivät nuorisotyöntekijät korostivat nuorten kuulemista ja ymmärtämistä sekä dialogisuutta.

6.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta nostaa haastatteluiden toteuttamisen jakaminen eri kuntiin. Haastateltavia oli enintään kaksi samasta kunnasta ja työyhteisöstä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina siten, että muut työntekijät eivät päässeet vaikuttamaan haastateltavan vastauksiin. Puoli strukturoiduissa haastatteluissa käytettiin haastattelurunkoa (liite 1), jossa etsivä nuorisotyö on jaettu Kaartinen-Koutaniemen Etsivässä työssä teoksen mukaisesti etsivän työn prosesseihin.

Haastatteluissa kerättiin myös etsivien nuorisotyöntekijöiden tietoja, joten haastattelut eivät olleet anonyymejä. Tulokset litteroitiin ja teemoiteltiin tarkasti haastattelukohtaisesti ja analysoitiin prosessin vaiheiden mukaisesti.

6.5 Jatkotutkimusehdotukset

Whatsapp-viestintäpalvelun sekä sosiaalisen median käytön merkitys nousi vahvasti esille tutkimuksen kontaktivaiheen tuloksista. Aiheesta voisi tehdä jatkotutkimuksia eri näkökulmista liittyen verkon, sosiaalisen median sekä viestintäpalveluiden soveltamisesta etsivässä nuorisotyössä tai kohtamistyössä yleensä. Näkökulmia tutkimuksille voisi olla tietoturvaan liittyvät asiat, kohtamisen laatu digitaalisessa ympäristössä sekä digitalisaation vaikutus kohtamistyöhön.

Toinen vahvasti tuloksissa noussut teema jatkotutkimuksia varten on luottamussuhteen syvällisempi tutkimus. Luottamussuhde koettiin tärkeäksi elementiksi etsivässä nuorisotyössä, joten luottamussuhdetta voisi tutkia niin etsivän nuorisotyön näkökulmasta, mutta myös muiden esimerkiksi sosiaalialalla toimivien työntekijöiden näkökulmasta.

Opinnäytetyössä etsivän nuorisotyön kohtaamistyö oli jaettu etsivän työn prosessin eri vaiheisiin. Prosessin eri vaiheita voisi tutkia nuorten näkökulmasta, jotta mahdollisia kehityksen kohteita voitaisiin löytää lisää. Nuorten ja etsivien nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä voisi esimerkiksi vertailla keskenään, jotta löydettäisiin asioita, joihin voitaisiin luoda kehitysehdotuksia.

LÄHTEET

Aaltonen, S., Berg, P., Ikäheimo, S., 2015. Nuoret luukulla - Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Verkkojulkaisu. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf> [Viitattu 8.11.2018]

Alanen, O. & Kotkavuori, A. 2014. Välittämisen ammattilaiset – Vamoksen käsikirja etsivään nuorisotyöhön. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2018/01/Helsingin-Diakonissalaitos-julkaisu-v%C3%A4litt%C3%A4misen-ammattilaiset-vamos.pdf> [Viitattu 9.11.2018]

Eurostat. WWW-sivu. <https://ec.europa.eu/eurostat> [Viitattu 8.11.2018]

Gissler, M. Larja, L. Merikukka, M. Paananen, R. Ristikari, T. Törmäkangas, L. 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjaytyamista/> [Viitattu: 10.11.2018]

Hiilamo, H. Määttä, A. Koskenvuo, K. Pyykkönen, J. Räsänen, T. Aaltonen, S. 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen – Selvitysmiehen raportti. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorisotakuu.fi/documents/3924414/4306153/Nuorten-osallisuuden-edistaminen.pdf> [Viitattu 9.11.2018]

Haltija P, Savolainen J & Palola E. 2019. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat (NEET) nuoret, katsaus tilanteeseen ja toimenpiteisiin. PDF-dokumentti Saatavissa: <https://minedu.fi/documents/1410845/4449678/Koulutuksen+ja+ty%C3%B6n+ulkopuolella+olevat+%28NEET%29+nuoret%2C+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin/51231944-1fc0-ef0b-fc7a-afc6c975b010/Koulutuksen+ja+ty%C3%B6n+ulkopuolella+olevat+%28NEET%29+nuoret%2C+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin.pdf> [Viitattu: 20.11.2019]

Hirsjärvi, S., Hurme, H., 1993 Teemahaastattelu. Yliopistopaino: Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Tammi.

Kaartinen-Koutaniemi, J. 2012. Etsivässä työssä. Kauan sä aiot olla siinä. Nuorten keskus & LK-kirjat.

Miettinen, S., Pöyry, S-M., 2015. Vainulla Etelä-Savossa - Vaikeimmin työllistyvät nuoret palvelujärjestelmässä -selvitys. Mikkelin ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://core.ac.uk/download/pdf/38118197.pdf> [Viitattu 10.11.2018]

Puuronen, A. 2014. Etsivän katse – Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammatin alan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etsivan_katse.pdf [Viitattu 8.11.2018]

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A., 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> [Viitattu 4.12.2018]

Sandberg, E., Jokinen, S., Kärkkäinen, J., Lämsä, R., Löfstedt, J., Nordlund-Spiby, R., Pajunen, M., Raivio, H., Rouvinen, J., Valkeinen, H. 2018. Toimintakyvyn arviointi 16–29-vuotiailla NEET-nuorilla - Suositus avuksi Kelan ammatilliseen kuntoutukseen ohjattaessa. Kuntoutusta kehittämässä 3. Kela. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/250244/Kuntoutustakehittamassa3.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 13.11.2019]

Simonen, J. 2019. "Mä koitan itse selviytyä kaikesta" Tutkimus työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista. e2 tutkimus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://e2.fi/julkaisut/ma_koitaa_itse_selviytya [Viitattu 20.11.2019]

Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina - Näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön. Vastapaino: Tampere.

Vilen, A. 2018. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Espoo. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tpy.fi/etsivan-nuorisotyon-osaamiskeskus/etsivalle-nuorisotyontekijalle/etsivan-nuorisotyon-kasikirja/>

Haastattelurunko

Haastateltavan paikkakunta, (sukupuoli) työnimike, koulutustausta, työhistoria (kuinka kauan tehnyt etsivää nuorisotyötä, yms. huomiot).

Tutkimuskysymykset:

1. Miten NEET-nuori kohdataan etsivän nuorisotyön eri vaiheissa?
2. Millaisia haasteita NEET-nuorten kohtaamiseen liittyy?

Kysymykset jaettuna prosessin mukaan:

teema 1: Kontakti:

1. Miten kontakti luodaan elämän kolhimaan NEET-nuoreen etsivän nuorisotyön prosessin alkuvaiheessa / kontaktinottovaiheessa? Mitä kanavia ensikontaktiin käytät? (esim. soitto, sähköposti, some?) Mitä haasteita? Mikä kyseisen nuoren kanssa aiheuttaa haasteita? Menetelmiä?
2. Miten saat elämän kolhiman NEET-nuoren osallistumaan etsivän nuorisotyön tarjoamaan palveluun? Mitä haasteita siihen liittyy?

Teema2: Motivointi:

Tarvitseeko elämän kolhimat NEET-nuoret motivointia? (Keinot? menetelmät?)

Teema 3: Työskentely:

1. Mikä on elämän kolhimien NEET-nuorten tuen tarve? Mitä konkreettinen työskentely sisältää?
2. Eroaako työskentelyvaihe elämän kolhimien NEET-nuoren kanssa muun etsivän nuorisotyön kohderyhmän kanssa? Miten?
3. Kuinka ylläpidät elämän kolhiman NEET-nuoren motivaatiota työskentelyvaiheessa. Henkilökemian merkitys?
4. Miten rakennat dialogia ja luottamussuhdetta? Mitkä menetelmät tukevat sen rakentumista?

5. Miten ylläpidät luottamussuhdetta elämän kolhiman Neet-nuoren kanssa?

Teema4: Lopetus:

1. Miten päätät asiakassuhteen elämän kolhiman NEET-nuoren kanssa?
2. Mistä tietää, että on aika lopettaa työskentely nuoren kanssa

Mitä kohtaaminen etsivässä nuorisotyössä on? (Oma näkökulma: onko se menetelmä, työkalu vai onko se koko työn perusta?)